

PROF. DR. ÖMER ALPARSLAN AKSU

PROF. DR. ÖMER ALPARSLAN AKSU HAKKINDA

Özgeçmişi

1944 yılında Kırıkkale’de doğdum. Yüksek Öğrenimimi, 1967 yılında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi’nde tamamladım. Lisans öğrenimim süresince Çimse-İş Sendikası’nda yönetici olarak görev yaptım. 1968-1970 yılları arasında Devlet Planlama Teşkilatında uzman olarak çalıştıktan sonra 1970 yılında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Sosyal Siyaset Kürsüsü’ne asistan olarak tayin edildim. Doktora öğrenimini İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi’nde yaptım. Bu dönemde araştırmalarımı Köln Üniversitesi’nde tamamlayarak 1973 yılında “Gelir Dağılımı ve Fiyat İstikrarı Açısından Prodüktiviteye Dayalı Ücret Politikaları” başlıklı tezime doktor unvanı aldım. Akademideki çalışmalarımın yanı sıra, 1973-1975 yılları arasında Milli Prodüktivite Merkezi’nde danışmanlık görevi yürüttüm. 1975’de bir yıl süreyle Berlin Üniversitesinde misafir araştırmacı olarak kaldıktan sonra, Birleşmiş Milletler çeşitli Avrupa ülkelerinde (Alman İşverenler Birliği-Almanya, Sosyal Ekonomik Konsey-Hollanda, Çalışma Bakanlığı-İngiltere) doçentlik çalışmalarına devam ettim. 1979 yılında “Gelir ve Servet Dağılımı Politikaları” konulu çalışmamla doçent unvanını kazandım. Takip eden yıllarda, Devlet Planlama Teşkilatında Danışmanlık ve Harp Akademilerinde Eğitimlik görevlerinde bulundum. 1981 yılında gittiğim Amerika’da iki yıl New York Üniversitesi’nde misafir araştırmacı olarak bulundum. Türkiye’ye döndükten sonra akademik çalışmalarına devam ederken 1987-1989 yılları arasında İktisadi Kalkınma Vakfında Türk Özel Sektörünün Avrupa Temsilciliği ve Başkan Yardımcılığı görevini yürüttüm. 1988 yılında “Çok Ortaklı Anonim Şirketlerde Yönetim ve Kontrol” konulu profesörlük takdim tezime ve bilimsel yayınlarım ile profesörlüğe yükseltildim. Akademik yaşamım boyunca; “Çalışma Ekonomisi”, “Ücret Teorileri ve Politikaları”, “Stratejik Yönetim”, “Endüstriyel Demokrasi” gibi lisans dersleri ve “Liderlik ve Stratejik Yönetim”, “İktisadi Demokrasi Açısından

Çok Ortaklı Anonim Şirketler”, “Servetin Yaygınlaştırılması Politikaları”, “Türkiye’de Gelir Dağılımı Politikaları”, “Gelir Dağılımı Açısından Çok Ortaklı Anonim Şirketler” gibi lisansüstü dersler verdim. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü’nde uzun yıllar Anabilim Dalı Başkanlığını yürüttüm.

Eserleri

1. Aksu, Ö.A., Ücretler ve Prodüktivite, İktisat Fakültesi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul 1993.
2. Aksu, Ö.A., **Gelir ve Servet Dağılımı**, İktisat Fakültesi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul 1993.
3. Aksu, Ö.A., **21. Yüzyıla Giderken İktisat, Politika ve Demokrasi**, Acar Yayınevi, İstanbul 1989.
4. Aksu, Ö.A., **Türkiye Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun 13. Üyesi Olabilir mi?**, Translation From Heinz Kramer's Report to EEC, İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları, Brussel 1986.
5. Aksu, Ö.A., **Sosyal Politika Üzerine Türk Literatürü**, Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara 1970.
6. Aksu, Ö.A., **Avrupa Ekonomik Topluluğu İle Entegrasyon Sürecinde Türkiye**, Report for Foundation of Economic Development, (EU representative of Turkish private sector), İstanbul 1988.
7. Aksu, Ö.A., **21. Yüzyılın İlk Çeyreğinde Türkiye'nin Dış Politikası, Strateji ve Görünümü**, Harp Akademileri Komutanlığı Yayını, İstanbul 2000, pp 391-420.
8. Aksu, Ö.A., **Batı Avrupa'da Ekonomik ve Sosyal Konsey**, İstanbul Sanayi Odası Dergisi, June 1995, Vol: 351, pp. 64-68.
9. Aksu, Ö.A., **Türkiye Açısından Amerikan Ekonomisinin Tarihi Gelişimi**, İstanbul Sanayi Odası Dergisi, January 22th of 1991, Vol: 299, pp. 34-38.
10. Aksu, Ö.A., **Batı Avrupa ve Türkiye**, İktisadi Kalkınma Vakfı Dergisi, Vol: 60, October 1988, İstanbul.
11. Aksu, Ö.A., **Ekonomik Politikaların Uygulanmasında IMF ve Dünya Bankası'nın Rolü**, İstanbul Sanayi Odası Dergisi, September 15th of 1988, Vol: 271, pp. 45-51.
12. Aksu, Ö.A., **Ücret Politikası, Verimlilik ve Sanayileşme**, 1980'den 1981'e Türkiye Ekonomisi Semineri Kitabı, Ankara Sanayi Odası, Ankara 1981, pp. 94-116.

13. Aksu, Ö.A., İktisadi Demokrasinin Fikri Temelleri ve Gelişimi, Sosyoloji Konferansları İktisat Fakültesi Yayını, Vol: 426, 16th book, İstanbul 1978, pp. 55-75.
14. Aksu, Ö.A., **Batı Avrupa'da Gelirler Politikasındaki Son Gelişmeler**, İktisat Fakültesi Yayını, No: 389, İstanbul 1977, pp. 318-328.
15. Aksu, Ö.A., Ücreti Tayin Eden Faktörler ve Ücret Tesbitinde Ekonomik Kriterler, İktisat Fakültesi Mecmuası, 32th Vol., October 1972- September 1973, No: 1-4, pp. 86-101.
16. Aksu, Ö.A., Çimento Sanayiinde Maliyet Bünyesinde Değişiklikler, Türkiye İktisat Gazetesi, October 1974.
16. Aksu, Ö.A., **Sanayimizde Hızlı Bir Yapı Değişikliği Zarureti**, Türkiye İktisat Gazetesi, September 26th of 1974, pp. 3.
17. Aksu, Ö.A., **Neden Karma Ekonomi?**, Türkiye İktisat Gazetesi, July 25th of 1974, pp.1.
18. Aksu, Ö.A., **Tarımda İşletme Cesameti ve Verimlilik -II-**, Ankara Sanayi Odası Dergisi, September 1974, pp. 26-35.
19. Aksu, Ö.A., **Tarımda İşletme Cesameti ve Verimlilik -I-**, Ankara Sanayi Odası Dergisi, August 1974, pp. 43-47.
20. Aksu, Ö.A., **Türkiye'nin Kalkınma Hedefi ve Stratejisi**, Ankara Sanayi Odası Dergisi, July 1974, pp. 9-21.
21. Aksu, Ö.A., Ücret Politikası, Ankara Sanayi Odası Dergisi, March-April 1974, pp. 25-34.
22. Aksu, Ö.A., Ücretlerin Produktivite Ölçüsüne Göre Hesaplanması, MPM Verimlilik Dergisi, July-September 1974, Vol: 3, pp. 1089-1099.
23. Aksu, Ö.A., **Endüstride İşletme Büyüklüğü ve Produktivite**, MPM Verimlilik Dergisi, July-September 1972, Vol:1, pp. 760-775.
24. Aksu, Ö.A., İşçi ve Sendika Hareketleri, İstanbul 1988, 48 pp. (Prepared for Confederation of Labor Union of Turkey).
25. Aksu, Ö.A., **American Ekonomisinin Tarihi Gelişimi: Genel Eğilimler**, İstanbul 1988, 57 pp.
26. Aksu, Ö.A., Şirketlerde Yönetim ve Kontrol, İstanbul 1988. 94 pp.

27. Aksu, Ö.A., Türkiye Cumhuriyeti'nde Ordunun Yeri ve Rolü, Gazi Üniversitesi, Cumhuriyet'in 80. Yılı Sempozyumu Bildirileri, Ankara 2006, pp 311-337.

PENCEREMDEN MODERN İKTİSADI ANLATI-YORUM

Prof. Dr. Ömer Alparslan AKSU

Fakültem ve Bölümümde, önce Armağan Kitabı gibi böylesine güzel bir geleneği düşünenlere ve bugün de bunu sürdürenlere müteşekkirim. Sonra da başta İktisat Fakültesindeki hocalarım olmak üzere, bugüne kadar yetişmemde büyük katkısı olan yerli ve yabancı tüm hocalarıma da sonsuz şükranlarımı sunmayı vicdani bir borç bilirim. Ayrıca böylesine özel bir armağan kitabını hayatta iken görmenin verdiği hazı şükranla belirtmeliyim. Bu “*Armağan Kitabı*”nda anılarımı yazmam yönündeki teşvikleri için kürsü arkadaşlarıma da çok minnettarım. Bu nedenle başta Orhan Tuna ve Sabahattin Zaim olmak üzere bölümümüzdeki tüm hocalarımı gösterdikleri sevgi, disiplin ve çalışma aşkını bizlere verdikleri için her zaman minnetle, şükranla ölenleri de rahmetle anıyorum.

Konunun Çerçevesi

İktisat konusu, önce insan ve toplum biliminin bir parçası olarak, tarihin her dönemimde mevcuttur. Ancak iktisadın tarihi gelişim içerisinde, ilk çağlardan Fizyokratlara kadar adı bile bilinmez. Örneğin Aristo’da iktisat diye bir kavram yoktur. İktisat kavramı ilk kez Fizyokratlarda ortaya çıkar. Fakat o da bugün anlaşıldığı gibi değildir. İktisat, tarihsel süreçte giderek şekil değiştirerek gelişir. Artık günümüzde toplumların, siyasi ve sosyal sistemlerin en önemli, en girift ve en sorunlu parçası haline gelir. Bu oluşta, bugüne gelişte, hiç şüphesiz İngiltere’de 1776 yılında A. Smith ile “modern iktisat” tanımı olarak başlayan çalışmaların büyük bir payı var. Son iki yüz yılı şekillendiren bu oluşum, başta siyasi ve iktisadi özgürlüğü, ekonomik bireyciliği, İşadamları-İşverenler-Burjuva için bilimsel-rasyonel, evrensel esaslı bir tasarıma dönüştürülür. Böylece 1776 yılında, önce modern iktisat tasarımı olarak A. Smith ile yola çıkar, ancak giderek “Masonik Yeni Dünya Düzeni” tasarımcıları tarafından Katolik Dünyaya karşı önce İngiltere sonradan eklemlendiği ABD ile “Küresel Dünya Devleti” ne dönüşme yolunda siyasi ve ideolojik bir serüven olarak günümüze kadar gelir.

Üniversiteye Giriş

Anlatı-yorum'a üniversite hayatımla başlarken, öncelikle biyolojik ailemden akademik aileme geçmeden önce, işçi bir aileden gelmem nedeniyle sosyal olaylara duyarlılığımı baştan vurgulamak istiyorum. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesini bitirdikten sonra, Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatında çalışmaya başladım. Hocalarım Prof. Dr. Orhan Tuna ve Prof. Dr. Sabahattin Zaim'in daveti üzerine İktisat Fakültesi Sosyal Siyaset Kürsüsü'ne asistan olarak girdim. Ancak İktisat Fakültesindeki öğrenciliğimden bu yana Türkiye'deki bitmeyen kargaşa ve çatışmalara çözüm arayışı içinde bulundum. Çünkü Türk toplumu birliğini, düzenini kaybetmiş, bölünemeyecek kadar ufak parçalara bölünmüştü. Topluma çıkış yolunu gösterme işi, başta üniversite, kanaat önderleri ve aydınlara düşüyordu. Genelde toplumlardaki "ortak dayanışmacı" bağ, aile-yurt ve toplumu iyi okuma ile başlar, anlama ile devam eder. Bu okuma, mekânı ve zamanı, suur ve tasavvur ile "Yakin" olarak algılamak ve anlamaktır. Ancak Türk toplumu 1839 Tanzimat Fermanı ile özgün okuma-anlama yerine sadece "*Başkalarının Değerlerini Beğenme ve Benimseme*" gibi yani zayıfların üstünün değerlerini taklit etmesi gibi bir düşünce içine girmiştir. Özellikle 1960 yılından sonra pek çok aydın, ülkedeki iç çatışmayı doğru yöne çekebilmek için bir arayış içindeydi. Mesela, Prof. Dr. Mümtaz Turhan'ın "Garplılaşmanın Neresindeyiz" kitabı. Atilla İlhan'ın "Hangi Batı" ve "Batı'nın Deli Gömleği", "Hangi Sol" ve Hangi ile başlayan diğer kitapları. Niyazi Berkes'in "İki Yüz Yıl Neden Bocalıyoruz" ve Cemil Meriç'in "Bu Ülke", "Ümrandan Uygarlığa", "Bir Dünyanın Eşiğinde", "Mağaradakiler" gibi kitapları hemen ilk ağızda söylenebilir. Cemil Meriç'in "Mağaradakiler" ve diğer kitaplarındaki arayış, Türk toplumunun ve aydınının yüz elli yıldır kendi insanından, kendi kültüründen kopan trajedisini anlatır.

Sosyal Siyaset Kürsüsüne Geçiş

Öğrenciyken ülkenin ve gençliğin içine yuvarlandığı çatışmalar ve bunalımlar beni oldukça etkilemişti. Fakülteden mezun olduktan sonra Devlet Planlama Teşkilatında çalışmaya başladım. Burada ülkemizin demokrasininin işleyişindeki, siyasi ve ekonomik sıkıntılar beni rahatsız ediyor ve bunlarla mücadele etme, çözüm bulma azmimi kamçılıyordu. İşte bu şartlar altında girdiğim üniversitede ben de bir arayış içerisindeydim.

1960 askeri darbesi sonrası Türk toplumu, yeni anayasanın getirdiği özgürlükçü ortam içinde özellikle solcu-sağcı, ilerici-gerici, modern-ilkel gibi sloganlarla hareket ediyordu. Ancak 1970'li yıllardan sonra sosyal yapıda özellikle de üniversitelerde çatışan gruplar ortaya çıkmaya başladı. Ancak Sosyal Siyaset Kürsüsü ile ilgili birkaç söz söylemem gerekirse, ilk girdiğim yıllarda bölümümüzde her görüşten hoca ve asistan vardı. Hatta o dönem Türkiye adeta bir iç savaş yaşarken, bölümümüzde tam bir kardeşlik ve huzur egemendi. Tabii bunda başta Orhan ve Sabahaddin hocaların babacan, uzlaşmacı ve dayanışmacı tavırları, rolleri önemliydi. Bölümümüzde o zamanlar hoca ile asistan ilişkisi bu yeni dönemden çok farklıydı. Hoca asistanını çalışanı gibi değil adeta gerçek bir evlat gibi görür, ona yalnız bilgi kazandırmaz, tüm sorunlarıyla da ilgilenirdi. Mesela, bölümde isteyen herkese hafta içi bir gün dışarıda yapmaları gereken özel işleri için izin verilirdi. Onun dışında hafta boyu herkes okulda 9-5 mesaisine özen gösterirdi. Asistan ise hocasına büyük bir saygıyla bağlıydı; öyle ki bölümümüze hocalarımızın Almanya'da Türk İşçi sorunlarıyla ilgili yaptığı bir çalışma sonucunda hediye edilen bir minibüs vardı. Bölümde çalışanları bu minibüs sabah evlerinden alır, akşam da evlerine bırakırdı. Kısacası bir aile gibi dayanışma ve ahenk içerisinde çalışmalarımız bu minval üzere sürüp giderdi.

Ben, DPT'den ayrılmadan önce ABD için burs almıştım. Ancak aldığım bursu üniversiteye girdiğim için kullanmama hocalarımın karar vermesi gerekiyordu. Orhan hocam, bu bursu kullanmamı ABD yerine Almanya'ya gitmem şartıyla onaylıyordu. Çünkü kürsümüzde Orhan hocadan sonra Almanca bilen kalmıyordu. Ancak en önemlisi de sosyal siyaset kürsüsü bir Alman ekolü idi, oysa Amerikan ekolünde zaten sosyal siyaset diye bir şey yoktu. Sonunda hocamın istediği yönde çalıştık ve bursu Almanya'ya çevirdik. Ancak bu bursu dönüştürmek altı aylık bir gecikmeyi ve kalacak bir ev sorununu ortaya çıkarttı. Bunu da Orhan hocanın yakın tanıdığı bir yaşlı hanımın yanında kalarak hallettik. Bu altı aylık sürede, Orhan hoca ile Alman hocalarla yazışmalarla geçirdik. Bu arada çalışmalar için önce hoca beni bölüm kütüphanesine götürdü. 1933'te Almanya'dan gelen ve sosyal siyaset kürsüsünü kuran Prof. Kesler'in kurduğu bölüm kütüphanesi tamamen kendi eseri idi. Bütün sosyal siyasetle ilgili kitapları toplaması ve onları kendi el yazması kartoteklere işlemesi, gösterdiği olağan üstü çaba ve özen çok dikkat çekici idi. Orhan hoca, hocası-

nın ve diğer alman hocaların disiplin, çalışkanlık hikâyelerini ve üniversiteyi nasıl kucaklayıp götürdüklerini, insani özelliklerini saygı ve hayranlıkla anlata anlata bitiremezdi. 1950 yılına kadar Türkiye’de İktisat Fakültesinde misafir edilen dört Alman hoca vardı. Bu hocaların, sadece çalışkanlıklarına örnek olması açısından; fakülteadaki İktisat Mecmuasını her üç ayda bir çıkarırlarken, onlar gittikten sonra oluşan yoğun hoca ve asistan kadrosuna rağmen yılda bir kez çıkarılması bile sıkıntılı olmuştur. Yani, günümüzde teknolojik alt yapının ve şartların çok daha iyi olmasına rağmen dört Alman hocanın sınırlı imkânlarla yaptığını maalesef bizler yapamadık. Ayrıca yeri gelmişken kütüphane kültürünün ne olduğunu, kütüphanelerin bilimdeki önemini hocam göstermeye çalışıyordu. Ben kütüphane konusunun önemini o zaman değil ama daha sonra gittiğim Almanya ve ABD de gördüm. Çünkü oralarda çalışmalar, üniversite içinde ve kütüphanelerde yapılıyor, yirmi dört saat de açık oluyordu. Oysa bizde akademik çalışmalar genelde evlerde yapılıyor, üniversite sadece ders verme ve sohbet yeri olarak kullanılıyor. Burada yine bölüm kütüphanemizle ilgili bir konuyu da anlatmalıyım. Alman hocalarımızın her biri her bölüm için ayrı bir kütüphane kurmuşlardı. Bir gün rektörlük emri ile hepsinin merkez kütüphaneye taşınması istendi. Burada esas acıklı olanı da, bölüm kütüphanelerinin kitapları merkez kütüphanedeki yersizlikten dolayı ortalarda kaldı. Bir kısmı yağmalandı, diğerleri de bodrumlarda çürüyüp gitti. Bu değerli Alman hocalarımızın da çalışmaları heba olup gitti. Aklıma geldikçe beni çok üzen bu anı, kitaba, okumaya ve kütüphaneye ne kadar az önem verdiğimizizin göstergesidir. Maalesef ilim irfan yuvası üniversitelerimizde bile kütüphane kültürünün yerleşmemesi oldukça üzücüdür.

Almanya, İlk Yolculuğum

Almanya bursumdan bir yıl önce DPT’de çalışırken Almanya’ya gitme olanağı doğmuştu. Gitme nedenim, Türk işçi dövizlerinde ortaya çıkan bir sorunun çözümü içindi. Bu işleri takip için Türkiye’den Almanya’ya uçak ile önce Münich’e vardık. Orada bir toplantıya katıldıktan sonra Münich’ten Köln’e geçerken trende ilginç bir olay yaşadık. Köln yakınlarındaki Brühl istasyonuna gece 21:47 de varacağımız söylenmişti. Trenin istasyonlara çok hızlı girmesi, hele Brühl gibi ufak istasyonların tabelalarının okunması çok zordu. Çözümü trende görevli kondüktöre sormada bul-

duk. Kondüktör, masada bulunan, trenlerin istasyonlara giriş ve kalkış saatlerini belirten listeyi bize göstererek *“bu tren saat 21:47 de mutlaka bir yerde durur. Bu durduğu yer de listede yazılı olan Brühl istasyonudur”* dedi. Sizler önce saatinizi ayarlayın dedi ve saatlerimizi onunkine göre ayarladık. Kondüktör ayrıldıktan sonra bizler bu durumu Türkiye için de konuşabilir miyiz diyerek kendi aramızda gülüştük. Nihayet saat 21:40 da iniş için kapıya geçtik. Bir de ne görelim; kondüktör de oradaydı ve gerçekten söylenen vakitte trenden indik. İlk Almanya anımızdan Almanların *“pünktlich”* yani vaktinde, tam zamanında tanımını yaşayarak öğrendik. Trenden indikten sonra karşılamaya gelen iki Alman bizleri alıp otelimize götürdü. Ancak ayrılmadan önce kaçta bizi alacaklarını, kaçta nerede olacağımızı, kaçta yemek yeneceği ve kaçta tekrar otele döneceğimiz ile ilgili yazılı broşürü elimize verdiler. Böylece Almanya’da düzenin ve disiplinin ne olduğunu da öğrendik. Esasında Almanya’nın Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarında top yekûn yenilip, yerle bir edilmelerine rağmen yeniden ayağa kalkıp dünyanın ilk üç büyük ekonomik gücü arasına girmesinin arkasında yatan mucizenin neler olduğunu anladık. Ancak, yeri gelmişken burada hemen belirteyim ki, ben bu olayı Almanya’da çalışmalara başladıktan hemen sonra kafamda üç basit kurala indirgedim: Nizam-Düzen (Ordnung), Çalışma (Arbeit) ve Disiplin.

Almanya-Köln’e İkinci Gidişim

Almanya’ya bu kısa gezi mahiyetindeki gelişimden bir yıl sonra kader beni yine Köln şehrine getirdi. Böylece ilk akademik ilmekleri atmaya 1970 de Almanya’da Köln Üniversitesinde Prof. Dr. Heinz Lampert hocanın kürsüsünde atmaya başladım. H. Lampert hoca ile tanışmamdan sonra onun kitaplarını ve derslerini takip etmem sonucunda, Alman Tarihçi Okulunu, *“Sosyal Devlet”* sistemini anlamada bana ufuk açtığını hemen söyleyebilirim. Alman sistemi genelde *“Sosyal Devlet”* esası üzerine kuruludur. Örneğin Almanca iktisat kelimesi bile *“Volkswirtschaft”* yani *“Halkiktisadı”* biçiminde tanımlanır. Almanlarda ayrıca *“toplum, ekonomi, sosyal”* hep düzen kelimesi ile birlikte tanımlanır. Buradan da devlet için, *“Sosyal Devlet Düzeni”* tanımı çıkartılır. Prof. Lampert, Almanya ve Kara Avrupa Katolik kültürünün bir parçası olan *“Sosyal Devlet”* ideolojisi ve *“Sosyal Devlet”* karakterinin korunmasından yana olanların başında geliyordu. Profesör Lampert, 1873 yılından bu yana bu düşüncenin merkezinde yer alan gele-

neksel kurum "Verein für Socialpolitik" in de 1972 den 1975 yılına kadar başkanlığını yapmıştı. "Verein für Socialpolitik" Almanya'da gerek liberal kapitalizm gerek sosyalizm ideolojisinin önündeki en büyük engel ve en büyük düşünce kuruluşu idi. Bu nedenledir ki, Almanya'da yaşayan Karl Marks, komünizmi burada değil İngiltere'de F. Engels ile yaymaya çalışır. Almanya'da sosyal siyaset ve sosyal devlet ideolojisinin köklü bir geleneğinin bulunması da bunda önemli bir rol oynamıştır. Prof. Lampert de bu köklü geleneğin temsilcisidir. Almanya ve Avrupa'da iktisadi ve sosyal sorunlarla ilgili yaptığı çalışmalar üzerine Papa John Paul II. tarafından bir nişan ile ödüllendirildiğini de sonradan öğrendim. Oysa Almanya'da sosyal devlet anlayışı, 1970'li yıllardan itibaren ABD'nin baskısı sonucu liberal ekonomik sistem lehine bir reform yapılması yönünde tartışmalar ile karşılaşır. Bunun üzerine Lampert hocanın, Ağustos 2003 te "İktisadi Tartışmalar Dizisi"ndeki yazdığı makalesinin başlığı "*Avrupa'da Sosyal Devlet kurtarılabilir mi?*" idi. Burada; "*Avrupa'da sosyal devleti kurtarmak için en büyük şans, şayet başarılırsa, Avrupa geleneğindeki sosyal düşünce ve sosyal siyaset uygulamaları ile ABD'nin sosyal felsefesinin Avrupa'ya girip tahribat yapmasının önlenmesiyle mümkündür. ABD karşısındaki Kara Avrupası tabii ki onun ekonomik motoru olan Almanya ne yapıp edip, sosyal devlet ideolojisini ve sosyal devlet karakterini muhafaza etmelidir. Aksi halde devlet, ekonomiyi güvenceye alacak sosyal politikalarından mahrum kalırsa varlığını devam ettiremeyecektir*" demektedir.

Burada yeri gelmişken Türkiye'de de aynı tarihlerde aynı sorunların baş gösterdiğini söylemek gerekir. 1979 yılında 24 Ocak kararları ve arkasından 12 Eylül 1980 askeri darbesi ve sonrasında Özal dönemiyle Türkiye, tam anlamı ile ABD yörüngesine girdiği, başta malların ve paranın serbest dolaşımı, özelleştirmeler ve borçlanmalar hemen ilk ağızda söylenebilir. Ayrıca bu dönemde YÖK başkanı Doğramacı ile yapılan üniversite reformu ile bizim "*Sosyal Siyaset Kürsüsü*"nün adının bile değiştirilmesi çok ilginçtir. Kürsünün yeni adı, "*Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü*" olur. Daha da ilginç ve garip olanı, anabilim dallarının kısaltılmış yazımı, yazışmalarda dikkat çekecek şekilde, ABD olarak yazılmaya başlanmasıdır. Bunu özgür düşüncenin merkezi olan üniversitelerimizden hiçbir kimsenin dikkatini çekmemiş olması ve de kimsenin rahatsızlık duymaması da oldukça ilginçtir. Ana bilim dallarının kısaltılarak yazılması akademik yazışmalarda da oldukça yanlış anlaşılmalara da neden

olmaktadır. Benim bu durumu birkaç rektörümüze açmama rağmen hiç biri bunu gündeme taşıyamamıştır. Bunu “Anabilim Dalı” olarak yazıp, “AD” şeklinde yazışmalarda kullanma imkânı varken, bu yolu kim ve nasıl açmıştır bilinmiyor.

Sosyal Siyaset ve Servetin Yaygınlaştırılması

Yine Almanya’ya dönersek, Prof. Lampert’in yanına gelişim benim için gerçekten bir şanstı. Kadere inanırım tesadüf diye bir şey yoktur. Eskilerin söylediği, tetabuk veya tevfuk yani uygunluk denilen şeyi burada gördüm. Yani ilk düğme doğru iliklenirse, ondan sonrası hep doğru gider sözünden hareketle, ilk düğmenin doğru iliklendiğini söyleyebilirim. Artık doktora tez konumu belirleyip çalışmalara başlamam gerekiyordu. Hem Orhan ve Sabahaddin hem de Lampert hoca ile konuşuyor, yapılmış doktora çalışmalarına bakıyordum. O kadar doğru zamanda ve doğru kişi ile yan yana gelmiştim ki, inanılır gibi değildi, çünkü Lampert hoca da Köln Üniversitesine 1970 yılında gelmiş ve 1973 yılında da ayrılmıştı. Sanki zamanlama tam bana göre düzenlenmişti. Tekrar Lampert hoca ve çalışma arkadaşlarına dönersek, burada gördüğüm kadarı ile onların olağan üstü bir performans göstererek çok uzun süre çalışmaları dikkatimi çekmişti. Benim bütün idealist zorlamalarıma rağmen onların temposuna ayak uydurabilmem imkânsız gibiydi. Bu çalışkanlık daha küçük yaştan itibaren edinilmiş bir alışkanlık olsa gerek. Buradan Almanlar’da çalışmanın halkın karakterini yansıtan önemli bir genetik öge olduğu sonucu çıkarılabilir. Her sabah geldiğimde Prof Lampert’i odasında çalışırken buluyor, akşamları da ayrılırken hala odasında çalıştığını görüyordum. Ancak bölümde sabahları 10.30’da on beş dakikalık bir çay-kahve molası ve sohbet, öğleden sonra da saat 15:00’de yine on beş dakikalık çay molası ve sohbet ederken görüşebiliyorduk. Hepsi o kadar. Ben ise bu durumu hep Türkiye ile karşılaştırıyor ve iç çekiyordum. Bizde üniversitedeki odalarımız sanki çalışmak için değil, daha ziyade sohbet için ayarlanmış gibi. Doğrusu bu husus da çok dikkatimi çekmişti.

Almanya’da Bölüm kütüphanesinde çalışırken bir kitap elime geçti. Yazarı Hans Martin Schlayer. Alman İşverenler Birliği başkanı. Kitabının adı da “Das Soziale Modell” “Sosyal Model”. Bir Alman İşverenleri Birliği başkanı aynı zamanda Daimler Benz Mercedes firmasının da yönetim kurulu başkanı, nasıl olur da böyle bir kitap yazabilirdi. Doğrusu ilgimi çekti, bunun

üzerine bu başkanla görüşebilmeyi, bu kurumda bir çalışma yapmayı ve Alman işadamlarında oluşan bu tür düşüncelerin kaynağını yerinde öğrenmeyi çok istedim. Şansıma Alman İşverenler Birliği'nin merkezi de, burs aldığım Carls Duisberg Gesellschaft'ın merkezi de Köln'de idi. Bu kurumun yöneticileri ile de zaman zaman görüşüyor ve düzenledikleri etkinliklere katılıyorduk ve bize görmek istediğimiz kurumlardan da randevu ayarlıyorlardı. Burs aldığım merkeze, hem işverenler hem de işçi sendikaları merkezlerinde araştırmalarımı yapıp yapamayacağımı yazdım. On beş gün sonra olumlu cevap gelince de çok sevindim. Önce bana Alman İşçi Sendikaları Birliğinden (Deutsche Gewerkschaft Bund-DGB) isteğimin kabul edildiği haberi geldi. Şansıma bu kurum da yine yakında Düsseldorf'ta idi. Sonra da Alman İşverenler Birliğinden de olumlu cevap gelince önce Düsseldorf'ta Alman İşçi Sendikaları Birliğine (DGB), sonra da Alman İşverenler Birliğinde araştırmalar yapmak ve doktora konumu da belirlemek üzere çalışmalara başladım. Bu arada da, gerek bu iki sendika yöneticileri ve hocalarımla yaptığım istişareler sonucu doktora konumu da "Almanya'da -(Büyüme, Fiyat İstikrarı-Gelir Dağılımı Açısından)- Verimliliğe Dayanan Ücret Politikaları" şeklinde belirledim. Çünkü Almanya'da verimlik konusu ekonominin can damarı ve toplu sözleşme müzakerelerinde işçi ve işverenlerin tek ortak noktasıydı. Sonra bu çalışmalarına doğal olarak o zaman başta Almanya ve Avrupa'da çok moda olan "Gelirler Politikasını" da ilave ettim. Burada dikkatimi çeken olay, gerek işçi gerekse işveren kesimi, toplu sözleşme müzakerelerinde verimliliği esas alan uyumlu bir işbirliği sergilemeleriydi. Burada yine dikkatimi çeken diğer önemli bir husus da, grev ve lokavtların yok denecek kadar az olmasıydı. Bazen Almanya dışında bir ülkede olan grevleri diğer ülkeler de grev kararı ile desteklerken, Alman sendikaları yalnızca grevdeki sendikalara maddi yardımda bulunarak destek veriyorlardı. Bu nedenle ekonomi ve sosyal taraflar konusu, doktora çalışması için içime sinmişti. Ancak ekonomi ve sosyal taraflar konusunda özellikle yalnızca İşçi ve İşveren değil, Avrupa'da Gelirler Politikası özellikle 1960'lı yıllardan sonra, ücret-fiyat istikrarsızlığının gelir dağılımını olumsuz etkilemesi üzerine, hükümetlere ve merkez bankalarına büyük görevler yüklüyordu. Bu nedenle Gelirler Politikasını da bu arada çalışmalarına kattım. Çünkü o dönem Avrupa'da yaşanan en büyük kriz buydu. Bu krizin çözümü için, Avrupa'da devlet-işçi ve işveren arasında bir ahenk kurulup, Gelirler Politikasının uygulanması için gerekli kurumlara ihtiyaç duyulmaktaydı. Bu

kriz 1929 iktisadi krizinden sonra görülen ikinci en büyük krizi oluşturmuş ve işletmelere kadar da inmişti. Bunun üzerine Avrupa’da, taraflar arasında “ Sosyal ve Ekonomik Danışma Konseyi” oluşturulmaya başlandı ve özellikle Hollanda ve Avusturya’da bu kurum çok başarı gösterdi. Ancak Almanya’da Sosyal Devlet anlayışından dolayı, işçi ve işveren sendikalarının devletle olan yakın işbirliği, Gelirler Politikasının eşgüdümünü kolaylaştırdığından bu kuruma ihtiyaç duyulmuyordu. Sadece bilim çevrelerinden konunun uzmanlarının oluşturduğu “Sachverständigen Rat “ yani “Uzmanlar Kurulu” nun verdiği raporlara göre taraflar, başta Hükümet, İşçi ve İşveren Sendikaları ona göre hareket eder ve uyum bu şekilde sağlanırdı. Bu minval üzere çalışmalar sürerken, doktora tezimi, zamanı fazla uzatmamak açısından hocalarımın isteği üzerine Türkiye’de vermemin daha uygun olacağını kararlaştırdık. Ancak Almanya’da yaptığım çalışmalar sırasında konunun esas can alıcı noktasının servetin oluşumu ve yaygınlaştırılması politikaları olduğunu görmüştüm. Ben de kafamdaki, “Türkiye için en iyi model” arayışı sorusuna cevap niteliğindeki tüm yayınları toplayıp, aldığım arabanın tamamını bu yayınlarla doldurup Türkiye’ye getirdim. Çünkü o dönem en büyük sıkıntı yabancı kaynaklara ulaşmaktı. Gerçi kafamda, insanlık tarihinin güç birikimlerine karşı daimi mücadele verdiği, bunun için de, önce siyasi demokrasiyi, sonrada iktisadi demokrasiyi gerçekleştirme yönünde ilerlediği oluşmuştu. Bu nedenle de, Almanya’da Servet ve Servetin Yaygınlaştırılması Politikaları ile büyük şirketlerde işçilerin yönetime katılması konusu bende bu düşüncüyü çağrıştırdı ve geliştirdi. Almanya siyasi demokrasinin yanında iktisadi demokrasiyi de gerçekleştirme çabası içerisinde ve çok da başarılı idi. Çünkü Almanya, geleneği gereği sosyal devlet için sosyal siyasetin gerekliliğine inanmış ve başta ekonomik tarafların yani işçi ve işverenlerin ekonomik çıkarlarını çatıştırarak değil uzlaştırarak güçlü toplum ve güçlü devlet ideali yönünde çalışmalar sergiliyordu.

Ayrıca Almanya’daki bu çalışmalar sırasında G. Bombach, toplu sözleşme çalışmalarında büyümeye yönelik objektif olan verimlilik ile ilgili “*İktisadi Büyümenin Kantitatif ve Monoter Açısından Görünüşleri*” adlı çalışmasında emek verimliliğindeki artışın Almanya’da emeğin ikamesi ve teknik gelişme unsurlarını incelemiştir. Benzer bir çalışma da ABD’de E. F. Denisen “*Preminary Approximation of the Contribution of Various Sources of the Growth Rate of the Total National Income*” isimli araştırmasında 1929-

1957 dönemi için ekonomik büyümenin en önemli unsurlarını sayısal hale getirmeyi denemiştir. Bu çalışmalar milli gelirdeki büyümeyi 100 kabul edersek, bunun %57 si emek girdisi, toprak girdisi ele alınmaz 0 kabul edilir, sermaye girdisi %15, teknik gelişme de %28 olduğu şeklinde tespit edilir. Ancak bu tespitten çıkarılacak sonuç; Almanya teknolojik gelişmeyi çalışanlara, Amerika ise iş adamlarına mal eder. Ayrıca, Almanya'daki çalışmalarımda, servetin yaygınlaştırılması politikasını ABD açısından da incelemek ve ABD'de başlangıçta büyük Anonim Şirketlerin 1900'lü yılların başlarında Halk Kapitalizmi olarak devreye girdiğini Borsa sistemi ile servetin yaygınlaştırılacağını öngören Amerikan sisteminin de bugün geldiği noktayı araştırmak istiyordum. Böylece, hem büyük şirketlerin geleceği ve hem de Servetin Yaygınlaştırılması açısından Almanya ve ABD ile karşılaştırmalı çalışma yapma isteği bende oluşmuştu. Bunun üzerine bir proje hazırlayıp, Birleşmiş Milletlere sundum ve kabul görmesiyle 1976 yılında tekrar yolum önce Almanya'ya sonra da 1981 yılında ABD'ye açılmış oldu.

Almanya'ya Üçüncü Gidişim-Berlin

Böylece doktora sonrası Almanya'ya akademik amaçlı ikinci gidişimle 1976 yılında Hür Berlin Üniversitesinde Prof. Dr. Helmut Arndt'n yanında çalışmalara başladım. Çünkü H. Arndt hoca "Ökonomische Macht" yani "Ekonomik İktidar" konusunda çok tanınan bir isimdi ve bazı büyük Alman şirketlerinde de yönetim kurulu üyeliği vardı. Benim çalışmak istediğim konu ise; *Almanya'da servetin oluşumu ve yaygınlaştırılması politikalarının geleceği idi*. Çünkü İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ABD-İngiltere, Alman firmalarını ve finansal sistemini büyük bir ölçüde Amerikan çizgisine getirmeye zorlarlar. Savaştan önce Almanya'ya egemen olan üç büyük banka: Deutsche Bank, Dresdner Bank ve Commerzbank'ı, Hitler'e yardımcı oldukları gerekçesiyle parçalamışlardı. Alman şirketleri ve hisse senedi piyasası perişan bir halde savaş sonrası işlemez durumdaydı. Halkın çoğu yatırımlarını savaş sırasında kaybetmişti ve şirketler dış para kaynağı bulamaz halde, öz sermayeyle büyümeye çalışıyorlardı. Bu nedenle, Almanya, İkinci Dünya Savaşı sonrası başlattığı bağımlı çalışanlar (işçiler) lehine servet teşkili çerçevesinde, tasarrufların teşviki, ücretleri yatırımlara yöneltme, kâr'a katılma gibi modelleri ve ayrıca sendikaların kendi kaynaklarından şirketler kurması gibi toplumsal uzlaşmacı yolla-

rı deniyordu. Bu politikalar, hem servet oluşumu ile Alman şirketlerinin güçlenmesi hem de servet dağılımı politikası ile harmanlayarak ekonomiyi canlandırma, büyütme amaçlıyordu. Prof. Arndt hoca da bu konu için biçilmiş kaftandı. Şansım yaver gidiyordu. Benim için Prof. Lampert doktora çalışmamda ne derece uygun bir isimse, bu çalışmamda da Prof. Arndt aynı önemdeydi. Ayrıca, Helmut Arndt hoca daha önce İstanbul Üniversitesinde de çalışmış ve Orhan hocayı da iyi tanıyordu. Bu nedenle bu hoca ile temas kurmamız daha kolay oldu.

Ekonomik Güç ve Dengeler

O tarihlerde de Almanya’da Servet oluşumu ile Servetin Yaygınlaştırılması Politikaları toplumsal uzlaşma-sosyal devlet açısından büyük önem taşıyordu. Bunun yanında iki binin üzerinde işçi çalıştıran şirketlerde “Paritatische Mitbestimmungen” kanunu ile “Eşit Oranda İşçilerin Yönetime Katılma” sı kanunlaşmıştı. Ancak daha sonra getirilen bir kanun değişikliği ile şirkette çalışan üst düzey yöneticilere, işçi kesiminden %15 pay alınarak yöneticilere verilmesi kararlaştırılmıştı. Yani Alman toplumunda ve dolayısıyla ekonomisinde İkinci Dünya Savaşı sonrasında egemen olan olağanüstü şartlar bu toplumsal uzlaşmayı zaten gerekli kılmıştı. Ama yine de bu durum Alman toplumunun sosyal devlet anlayışının da doğal bir uzantısı idi. Yalnız İkinci Dünya Savaşı sonrası bölünmüş iki farklı Alman toplumunun ileride mutlaka birleşeceği düşüncesinde tüm Alman aydınlarının tam bir inanç birliği içerisinde olduklarını gördüm. Hatta akademik çalışmalarda Almanya’da Kapitalist ve Sosyalist iki ekonomi için “*Konvergenz Teorisi*” ile bu iki sistemi yakınlaştıracak çalışmalar da dikkatimi çekmişti. Ancak ne var ki, Almanya ABD tarafından Globalleşme-Küreselleşme baskısı ile Liberal Serbest Piyasa Ekonomisi kurallarına uymaya da zorlanıyordu. Bunun etkisi ile olsa gerek, başta büyük görevler yüklenen Alman Sendikalar Birliğinin (DGB), elindeki Almanya’nın en güçlü şirketleri, İnşaat sektöründe “Neue Heimat”, bankacılıkta “Bank für Gemeinwirtschaft”, sigorta sektöründe “Alte für Sorge” ve tüketimde “Coop” şirketleri özelleştirilmişti.

Ancak Almanya, bir yandan ABD baskısı, öte yandan da SSCB baskısına rağmen çok hızlı büyüyordu. Öyle ki Almanya 1970’li yıllardan sonra, SSCB’nin ekonomik olarak daha fazla bu işi götüremeyeceğini sezmiş, gör-

müştü. Bunun üzerine olmalı ki Batı Almanya, Doğu Almanya ve SSCB'ye yaklaşım politikasını benimsedi. Bu demekti ki, Almanya artık kendi yolunda yürümek istiyordu. Hatta unutamam, yine o dönem yazılmış bir kitap *"Kann Die SSCB Nach 1985 Zu Erreichen"* yani *"SSCB 1985 yılına Erişebilir mi"* kitabı dikkatimi çekmiş ve hemen almıştım. Batı Almanya, bir yandan Doğu Almanya ile birleşme peşinde olduğu için bütün dikkatini ve ilişkisini SSCB'ye yöneltme ile, öte yandan da ABD'nin baskısıyla liberal serbest piyasa ekonomisine tam eklemleme arasında gidip geliyor, açıkçası zamana oynuyordu. Bu gidip gelme olayı yaşanırken, kendilerini iki Almanya'nın birleşmesine adayın işadamları da çekinmeden tavırlarını belli ediyorlardı. Mesela bunlardan biri Alman işadamı, basın kralı diye adlandırılan Axel Springer'in gösterdiği davranıştır.

Almanya'da İşçi ve İşveren Yöneticileri

İki Almanya'nın mutlaka birleşmesinin gerektiğine canı gönülden inanan ve bu düşüncesini de bölünmüş Berlin'in Batı kesiminde kendine ait Springer Verlag'ın (yayınevi) muhteşem binasını propaganda amaçlı olarak, geleceği belli olmayan Berlin Duvarının hemen yanına dikmesi de çok ilginçti. Bunun bende önemli de bir hatırası vardır. Bir gün H. Arndt beni Berlin'de yemekli bir toplantıya götürmüştü. Orada kokteylde A. Springer ile karşılaştık. Ayaküstü sohbetle Arndt beni A. Springer ile tanıştırdı. Benim Alman İşadamlarının düşünce yapıları ile ilgili bir çalışmam olduğunu belirtti. A. Springer memnun olduğunu kendisine de bir şeyler sorup sormayacağımı belirtti. Ben de bu ani gelişen durum karşısında aklıma hemen gelen, herkesin bildiği ve merak ettiği şu soruyu yönelttim. Springer'e, Berlin duvarının dibine diktiği o muhteşem binanın yapılmasının bir iş adamı için rasyonel olup olmadığını ve bu konudaki düşüncesini sordum. Verdiği cevap ilginçti. *"Ben yaşadığım süre içinde iki Almanya'nın birleşmesini görmek istiyor ve bunun için de tüm gücümle çalışıyorum. Gerekirse servetimin tümünü de bu uğurda vermeye hazırım"* dedi. H. Arndt kendisini yakın tanıyordu ama ben doğrusu orada böyle bir cevap beklemiyordum ve dona kaldım. Alman idealizmi, bir başka işadamı ile yine karşımda idi. Çünkü aynı durumu daha önce Köln'de Alman İşverenleri Birliği başkanı (*"Soziale Modell"* kitabı yazarı) Hans Martin Schlayer ile tanışmamda da yaşamıştım. Hatta Hans Martin Schlayer ile ilgili hiç unutamayacağım bir anımı da belirtmeliyim. Almanya'nın ve hatta dünyanın

en büyük sendikası I.G Metal'in efsane başkanı Eugen Loderer'in yaptığı bir toplantıda konuşurken, H. M. Schlayer'i konuşması için kürsüye davet ederken gösterdiği sevgi dolu, hürmetkâr şekilde "***babamız geldi***" sözleri, davranışları, mikrofonu verip kucaklaması ve salondakilerin alkışları unutulmaz bir sahneydi. Bu tablo, Almanya'nın en büyük sendika önderi ile en büyük işveren önderinin böylesine sevgi, saygı ve el ele vererek Alman ekonomisini dünya önderliğine nasıl taşıdığına açık bir göstergesiydi. Ancak 1977 yılında Alman İşverenler Birliği başkanı Hans Martin Schlayer'in Almanya'da, *Bade Meinhof* (çete) teröristlerince hunharca öldürülmesi büyük şok yaratmıştı. Çünkü Batı Almanya'nın olağanüstü performans göstererek dünya sahnesine çıkması, SSCB'ye yaklaşması, başta Doğu Almanya'ya ekonomik yardımlara başlaması belli ki bazı siyasi merkezleri rahatsız ediyordu. Bu nedenle böylesine bir siyasi cinayetin işlenmesi Almanya'ya verilen bir gözdağı olsa gerek.

Berlin İşgali ve Bilim Adamlarını Kapma Yarışı

Berlin o zaman Doğu ve Batı diye ikiye bölünmüştü. Arada bir tek Doğu Almanya'ya SSCB tarafından ördürülen Berlin Duvarı vardı. Ancak bu iki Berlin arasındaki geçişler çok az bir para ödeyerek yapılabilirdi. Hatta ben devamlı geçenlerden, adeta müdavimlerimden idim. O zaman Doğu Berlin'e geçmek iki ekonomik yapıyı karşılaştırmak için çok önemli bir gösterge idi. Hatta biraz gözünü karartıp da parasını kara borsada bozduranlar için de çok karlı bir geçişti. Yine de buna rağmen Doğu Berlin, SSCB'nin Batı'ya açılan vitrini idi. SSCB'nin önemli toplantıları genelde hep, Doğu Berlin'de yapılırdı. Ben ise özellikle ilmi, siyasi ekonomik toplantılardan önemli olanlarını hiç kaçırmaz giderdim. Burada daha çok Türk kökenli bilim insanları ile bu sayede tanışmıştım. Benim bu müdavimliğimin arka planını da kısaca anlatayım. Bir gün kütüphanede çalışırken elime ilginç bir kitap geçti. Kitapta Berlin'in işgalinde SSCB ile ABD arasında özel bir anlaşma yapıldığı yazmaktaydı. Merakımı çekti. Almanya'nın işgalinde Ruslar doğudan, Amerikalılar da batıdan Berlin'e doğru gelirken, Berlin'e aynı anda girilmesi için neden özel bir anlaşma yapıldığını bir türlü anlayamamıştım. Sonradan öğrendim ki, bilim insanların çoğunluğu Berlin'de yaşadığından bu anlaşma adil ölçüde bilim insanı kapma anlaşması imiş. Ancak sonradan öğreniyorum ki, SSCB bu anlaşmaya uymayıp, Berlin'e önceden girerek tüm bilim insanlarını toparlayıp götürmüş. Amerikalılara en tanınmış olarak yalnızca Von Braun

kalmış. Aya çıkma yarışında SSCB'nin önceliğini sağlayan da götürdükleri bu bilim adamlarıdır. Ben de bu hikâyeden esinlenerek, Amerika'nın yaptığı beyin göçüne benzer bir uygulamayı kendi çapımda yapabilir miyim gibi bir düşünce içerisindeydim. Türkiye'ye davet edebilirim düşüncesiyle Doğu Berlin'deki toplantılarda özellikle başta Türk kökenli bilim insanları tanıma gayreti içine girmiştım. Gerçi gittiğim ülkelerde başta Türk kökenliler olmak üzere Türkiye'ye getirebildiğim ilim insanları olmuştur. Ancak sonradan anladım ki, bu bir devlet politikası çerçevesinde yürütülebilir. Yoksa diğeri çok amatörce bir iş olarak kalıyordu.

Berlin faslı açılmışken çok yakın bir Alman arkadaşımın tarihçi babası ile yaptığım bir konuşmayı da kısaca aktarmak istiyorum. Sohbet esnasında bu Alman baba, anlatıyor. "İkinci Dünya Savaşının son günlerinde Hannover'de evimin penceresinden sokaktan geçen Amerikan tanklarını seyrediyorum. Tam o sırada da kulağım radyoda. Berlin'den Goobels'in Alman milleti mutlaka zafere ulaşacaktır gibisinden konuşmaları geliyordu. İşte tam o sırada mırıldanarak "*Tanrım kulağıma mı, yoksa gözüme mi inanayım*" dedim. Bunu anlattıktan sonra biraz duygulandı, birbirimize baktık. Ben de, *duyduğunuza değil, gördüğünüzün de yarısına inan* demiştim. Çünkü sonuçta 1970 yılında Almanya yine başa oynuyor dedim. Bunun üzerine bana, "Ömer oğlum, siz Türkler de merak etmeyin, tarih bir akıştır, sizler de bu tarihi akışın ana aktörüsünüz. Sizler tarihi seyreden değil, tarihi yapan milletlerdensiniz. Çünkü Türklerde bir tarih şuuru ve gelecek tasavvuru var. Almanya'daki Türkleri çok yakından inceliyorum. Gerçi bu şuur ve tasavvur aydınlarınızdan ziyade halkınızda, bu değerlendirmeyi burada çalışan işçilerinizde gördüm. Almanya'da çalışan işçilerinizin pek çoğunun yakasında hep Türk bayrağı rozeti görüyorum. Bu insanları spor karşılaşmalarında da görüyorum. Çok cesurlar. Ömer, unutmaya korkmayan, pes etmeyen cesurlar mutlaka kazanırlar. Zaten unutmaya tarihin akışını yönlendiren iki millet var. Almanlar ve Türkler. Sizler Asya'da, bizler de Avrupa'da olalım. Türklerin Almanya'da ne işi var, diye hafif gülerek söyledikleri yanında söyleyemediği pek çok şey olduğunu da ben anladım. Sanki bana, "*Bazı şeylerin idraki caiz, ancak işçisi caiz değildir*" der gibiydi.

Ekonomik Sistemde Servetin Fonksiyonları

Sonuçta, Berlin’de hocam Arndt’ın yanında yaptığım çalışmanın temeli Köln’de yaptığım çalışmanın devamı niteliğinde idi. Çünkü ekonominin temelinde yer alan üretim-büyüme ve gelir dağılımı politikalarıdır. Bu konu ise Almanya’da iç içe geçmiş bir konuydu. Çünkü Almanya sosyal devlet ideolojisine sahip olduğu için, kapitalist ekonomideki bireysel menfaati, toplum menfaati ile uyumlu kılan bir toplum, ekonomi, sosyal yapıları düzen kavramı içerisinde toplayarak sosyal devlet kavramını ortaya çıkarmıştır. Prof. Arndt’ın gözetiminde Birleşmiş Milletler için yaptığım çalışmada ise, ağırlık “Ekonomik Büyümede Servetin Oluşumu ve Servetin Yaygınlaştırılması Politikaları” idi. Hatta burada servetin fonksiyonları ve bu fonksiyonlardaki gelişmeleri ve değişimleri açısından Almanya, SSCB ile ABD’yi de karşılaştırmalı olarak araştırmaya dahil etmiştik. Burada servetin en önemli beş fonksiyonu ele alındı: 1. İktidar fonksiyonu ve bununla ilgili olarak iktidar, riziko ve üstünlük fonksiyonunun kişilerden organizasyonlara geçtiği 2. Özgürlük fonksiyonunun giderek sınırlandırıldığı, 3. Güvenlik fonksiyonunda kurumların giderek artan önemi, 4. İtibar fonksiyonu ve bu fonksiyonun geliştiği ve genişlediği, 5. Gelir getirme fonksiyonu ve bu fonksiyonun giderek mutlak gücünün zayıfladığı şeklinde genel tespitlerde bulunduk.

Ekonomik Sistemde Servetin Fonksiyonları üç ülke ABD, SSCB ve Almanya açısından irdelendi. Bu çalışmayı daha sonra burs aldığım Birleşmiş Milletlere rapor olarak sundum ve doçentlik çalışmamda da büyük oranda bu çalışmadan yararlandım. Raporun sonuç kısmında, servetin yukarıda saydığımız beş fonksiyonları açısından, ABD’deki kapitalist sistemdeki zenginler sınıfı ile SSCB’deki komünist parti yöneticileri arasında fazla bir farkın olmadığı da ortaya çıktı. Bu nedenle raporda *her iki sistemin de mutlaka siyasi ve iktisadi demokrasi açısından eninde sonunda bir sıkıntı yaşayacağı konusuna vurgu yapıldı. Çünkü insanlık, tarih boyunca güç birikimine karşı mücadele vererek önce siyasi demokrasiyi, sonra da iktisadi demokrasiyi gerçekleştirme yolunda ilerlemektedir. Oysa hem liberal kapitalizm hem de Marksizm’de, hem siyasi hem de ekonomik güç ege-men sınıfın elinde toplanmaktadır. Ayrıca bu iki sistemin felsefi temeli de materyalizme ve devletin olmadığı bir dünya hayaline dayanır. Kapitalist sistemde zaten devlete zengin egemen sınıf, Marksizm’de de önce işçi sınıfı*

adına komünist parti yönetimi sonra da devletsiz bir dünya hayali var. Esasen sonuçta her iki sistem de aynı düşünce sistemine dayanmaktadır. Yani Marksizm Kapitalizmin türevidir.

Prof. Arndt ile yaptığım çalışmada, daha ziyade ekonomik güç birikimlerine yol açan borsadaki çok ortaklı büyük anonim şirketlerin sorunlarının nasıl çözümlenmesi gerektiğine cevap aradık. Oysa Borsa ve çok ortaklı anonim şirketlerin geleceğini gören ve onu yönlendirecek sermaye-kapital ile kapitalist bir egemen gücün ortaya çıkmasında önemli bir yeri ve rolü olacak olan yeni bir sistem, İngiltere’de 1776 yılında Adam Smith’in “Milletlerin Zenginliği” kitabı ile “Modern Ekonomi” olarak iktisadi düşünce tarihinde yerini alır. Bu kitabın yazımından sadece dört ay sonra ABD’nin kurulması ile de siyasi ayağın desteği sayesinde giderek özgün “Modern Ekonomi” gelişerek “Yeni Dünya Düzeni” tasarımı olarak siyasi ve ideolojik bir yapı oluşur. Bu nedenle, Prof Arndt ile servetin oluşumu ve yaygınlaştırılması politikaları konusunu Birleşmiş Milletlere sunarken yalnız Almanya için değil, esas ABD açısından çalışılması gerektiği hususunu projemizde belirtmiştik.

Amerika’ya ilk gidişim

Birleşmiş Milletlere ABD için yaptığım proje olumlu karşılanmıştı ancak başlangıçta yazışmalar iyi giderken, nedense sonradan sorun çıktı. Sorunun, Türkiye’de bir rejim değişikliği konusundaki belirsizlikten kaynaklandığını sonradan öğrendim. Bu vesile ile anladım ki, meğer Türkiye’de olacak olayların ön bilgisi önceden Birleşmiş Milletlerin burs komisyonlarına kadar geliyormuş. Burs gecikmesinin nedeninin de Türkiye’deki karışıklıklardan doğduğu anlaşılmıştı. Burada yeri gelmişken, ABD için ikinci burs talebimin olduğu dönem, 1979 yılında B. Ecevit’in beş senatörlük için yapılan bir ara seçimi kaybedip, Başbakanlıktan istifa ettiği döneme rastlıyordu. Ecevit hükümeti yerine Demirel hükümeti kuruldu. Demirel de, Özal’ı hem başbakanlık müsteşarı hem de planlama müsteşarı yaptı. O sırada ben de üniversitemde ve İstanbul’da Harp Akademisinde ders veriyordum. Özal’ın müsteşarlığıyla yakın tanıdığım Demirel ve Özal Ankara’ya gelmemi talep ettiler. Böylece Ankara’da Devlet Planlama Teşkilatında Özal’ın müşaviri oldum ve Ankara’ya taşındım. Türkiye bu dönemde tam bir kargaşa içindeydi. NATO üyesi olan, özellikle Ortadoğu politikası açısından SSCB’nin Afganistan işgali ve İran’da rejim değişikliği

gibi konular da, kilit bir konumda olan Türkiye'yi tam bir ABD kısılcasına sokmuştu. Nitekim 1980 yılında askeri darbe oldu. Malum siyasetçilere yasak getirildi. Askerler hükümeti kurma çalışmaları yaparken ben de gerek eski asker kökenli olmam, gerekse Harp Akademisinde ders verirken tanıdığım komutanlar sayesinde, Özal'ın askerlerin kuracağı hükümette yer alması için yoğun çaba harcadım. Çünkü askerler bu defa uzun kalacaklarını düşünüyor ve ona göre planlar yapıyorlardı. Oysa ekonominin hali perişandı. Bizler Demirel döneminde ekonominin başında bulunan, sorunları bilen Özal'ı tutarak, Türk ekonomisini kurtarmanın peşindeydik. Nihayet Özal'ın askeri hükümette ekonomiden sorumlu Başbakan Yardımcısı olmasını sağladık. Ben de yine Devlet Planlama Teşkilatındaki görevime devam ediyordum ve bürokrasideki konumum da yükselmişti. Bürokraside bu yükselişimin Birleşmiş Milletler bursunun gecikme sorununun çözümüne büyük etkisi ve hatta New York'ta bana üniversite bulunmasında da çok yararı oldu.

New-York'a Geliş

Böylece bir burs serüveni doğru zamanda ve doğru yerde bulunma şansıyla iyi sonuçlandı. ABD bursu alabilmek için BM'ye yeni bir proje hazırlayıp yolladım. Nihayet 1981 yılında Amerika sistemine uygun olan "*Borsaya Bağlı Çok Ortaklı Anonim Şirketlerde Yönetim ve Kontrol*" şeklindeki revize edilmiş yeni projeye de onay çıktı. Bunun üzerine New York'a gittim. 1981 yılında New York borsasına (NYSE) yakın olan New York Üniversitesi'nde çalışmalara başladım. Böylece 1976 yılında Birleşmiş Milletler bursu ile Almanya'da "Servetin Oluşumu ve Yaygınlaştırılması Politikaları" çalışmasını, bu kez ABD için de, Borsa-New York Stock Exchange (NYSE) de araştırma yapmaya başladım. Bu arada New York'ta hem üniversite hem de Türk Lobisi oluşturma çalışmalarına da katıldım. O zaman Türk Dernekleri Federasyonu başkanı Ata Erim ve New York başkonsolosu Aydın Tosun ve ticari ataşemiz Ankara'dan yakın tanıdığım Bülent Öztürkmen Beyler ile yaptığımız lobi çalışmaları epey ses getirmişti. O dönemde federasyon New York'ta idi, sonra Washington'a taşındı. Turgut Özal ile yakınlığım, Özal'ın ABD'ye gelişlerindeki birlikteliğimiz, hatta Özal'ın parti kurma çalışmaları sırasında ABD gezisinde baş başa yaptığımız özel çalışmada, Türkiye'ye ve partiye yararlı olacağını düşündüğüm on altı isim verdim. Özal ısrarla benim de, parti kuruluşunda

yanında olmamı istiyordu. Ancak, siyasete katılmama ve ABD’de akademik kariyere devam etme kararı aldım. Politikaya girmeyerek Amerika’da kalmamın yararını daha sonra gördüm. Örnek verecek olursak, George Bush’un 1988 yılındaki başkanlık seçimlerinde verdiğimiz destektir. Bu desteği vermemizin en önemli nedeni de Bush’un karşısında Demokrat Parti adayı ve Türk düşmanı olan Massachusetts valisi Yunan asıllı Michael Dukakis’in bulunması idi. Türkiye olarak Dukakis’in seçilmemesi için George Bush’u desteklememiz zorunluymuştu. Bu seçim kampanyasında Bush’u desteklememiz ve Bush ile çekilen resimlerin Türkiye’ye yansması, beni gerek ABD’de gerek Türkiye’de ister istemez politikayı dışarıdan da olsa takip eder duruma soktu. Ancak daha önce de söylemiştim, kade-re inanırım diye, dolayısıyla olan olması gerekenmiş. Özal ile siyasete katılmak yerine Amerika’da kalıp akademik kariyere devam etmem ve orada çevre edinmem, Amerika’da kızımın iki kez beyin ameliyatı geçirmesi sırasında edindiğim çevrenin epey yardımını gördüm. Bu durum, bizim ailece Washington D.C de uzunca bir süre tedavi amaçlı kalmamızı gerektirdi ve benim de ister istemez Washington’un siyasi kulislerinin içine girmeme yol açtı. Böylece ABD’de de uzun kalışım, Almanya izlenimlerim kadar bu toplum ve ekonomisinin işleyişi hakkında bilgi sahibi olmamı sağladı. 2001 yılında da Washington DC’de George Mason Üniversitesinde çalışma imkânının doğması da, ABD’deki siyasi sistemin çarkının nasıl döndüğünü yakından görmemi sağladı. Böylece dünyayı etkileyen iki büyük sistemin, *(Katolik ağırlıklı Kara Avrupa’sı ve başta Almanya’da Sosyal Devlet ideolojisi ile İngiltere ve başta Amerika olmak üzere Serbest Piyasa Ekonomisi-Borsa ekonomisi)* olmak üzere, ikisini de bizzat yerinde inceleme fırsatını yakalamak gerçekten benim için çok büyük bir şanstı. Her ne kadar Amerika’daki çalışmalarımın New York bölümü iktisadi, Washington D.C bölümü siyasi görünse de, esasında ABD de siyaseti, sistem gereği ekonomi yöneticilerinin belirlediğini söylemek yanlış olmaz.

İngiltere’de Modern Ekonominin Doğuşu ve Amerika’ya Taşınması

Böylece ABD’de önce New York’ta Birleşmiş Milletler bursu için, *“Borsaya Bağlı Çok Ortaklı Anonim Şirketlerde Yönetim ve Kontrol”* konusu üzerinde çalışmalara başladım. *Ancak Amerikan ekonomisini anlamak için önce, Amerika’da anonim şirketlerin tarihi gelişimi hakkında da birkaç şey söylememiz gerekir.* 17. yy’ın başlarında İngiltere, Amerika kıtasına

daha ilk yerleşimi sırasında İngiliz kolonilerini, kuzeyde Plymouth anonim şirketi, güneyde de Virginia anonim şirketi statüsünde kurar. Bu nedenle, çoğu kez Amerika Birleşik *Devletleri* yerine Amerika Birleşik Anonim Şirketleri deyimini bileni kullanır. Amerika'nın kuruluşu daha başlangıçta anonim şirket temeline dayanır. İngiltere, ABD'deki ilk kolonisini 1620 yılında dini kaynağını Calvinizm'den alan, esasen İskoçya'daki Tapınak Şövalyelerine kadar dayanan Prüttenlerle Plymouth firması olarak Massachusetts'te sürgüne dayalı bir koloni kurar. Arkasından güneyde Virginia firması olarak ikinci koloniyi kurar. Burada Amerikan ekonomisi ile ilgili bu tarihi gelişimin ilk kolonileşme döneminde Prüttenlikle başlar ve 1776 yılındaki ABD kuruluşunda da yine örtülü bir dini ve masonik yapı ile devam eder.

Neden İngiltere

Esasında İngiltere'de Katolik Papalığa karşıtlığın tarihi ta Kudüs'te kurulan Tapınak Şövalyelerinin Papa ve Fransa Kralı dördüncü Filip'in takibinden kaçarak bir kısmı yer altına ve çoğu da İskoçya'ya sığınmalarına kadar gider. Zamanla bu tapınakçılar İskoçya'da gizli mason örgütlenmesine giderler. İkinci gelişme ise, bilindiği gibi İngiltere Kralı 8. Henry'nin bir evlilik yüzünden Katolikliğin ruhani önderi Papa ile olan ilişkisinin bozulmasıyla Katolik dünyadan kopmasında görülür. Zaten 1517 yılında Vatikan'a karşı Martin Luther'in başlattığı protesto ve arkasından yeni bir mezhep olacak olan Protestanlığın açtığı yola 8. Henry'de girer. Üstelik 8. Henry, siyasi gücüne dayanarak kendine bağlı ulusal Anglikan Kilisesini kurar ve 1534 yılında da İngiliz Parlamentosu kendisini İngiliz kilisesinin ruhani önderi olarak kabul eden yasayı onaylar. Ancak daha sonra İngiltere'de, I. Charls döneminde yaşanan iç savaş ile İngiliz mason örgütlenmesi gücünü gösterir ve tarihi bir ittifakı oluşturur. Bu ittifak, İskoçya'daki gizli mason örgütlenmesinin, Kraliyet Anglikan kilisesinin baskısının masonluğun güçlü olduğu İskoçya'da halkın ayaklandırılması sonucunda ortaya çıkar. 1638 de bu sayede İskoç masonları ile İskoç kilisesinin Presbiteryenleri krallığın kontrolündeki Anglikanlara karşı birleşir, Londra'ya ve kral I. Charls'ın üzerine yürürler.(1639). Nihayet bu durumdan istifade eden İrlanda ayaklanır İngiliz İç Savaşı ile Oliver Cromwel dönemi başlar. I. Charls'ın idamı ile, yani Stuartlar sülalesi, İskoçya'daki Mason-Pürüten dayanışması sonucu ayaklanan ve İç Savaşı kazanan Oliver Cromwell

(1642-1660) olaylarında tahtını 12 yıl kaybederek gerekli dersi almış olur ve oğul II. Charls Masonların desteğinde tahtına kavuşur. O güne kadar İngiltere’de dağınık ve gizli örgütlenen Masonlar, artık Londra’da merkez teşkilatlarını kurarak kraliyet ailesinin himayesinde 1717 yılından sonra açıktan ve güçlü çalışmalara geçerler. Böylece İngiltere’de İskoç masonları tarafından itibarı iade edilen Kral II. Charls’ın himayesinde çok becerikli ve girişimci İskoç kökenli en büyük üstad mason Sir Robert Moray (1609-1673) ismi ortaya çıkar. Sir Robert Moray, bütün bilim adamlarının üstünde masonlarca kurulan gizli "Bilim" örgütleri yoluyla tarihi gidişe müdahale koşullarının oluşturulmasını sağlayacak olan "The Royal Society" (kraliyet bilim akademisi) ni kurar. R. Moray’ın çalışmaları yalnızca İngiltere çapında değil, Avrupa çapında, özellikle de Fransız Bilimler Akademisini kuran, Fransız kraliyet ailesinin de isteyerek masonluğunu sağlayan 13. Lui’nin ve başbakanı Kardinal Richelieu’nun da çok yakınıdır. Moray’ın bu dostlukları Kuzey Amerika’ya kadar uzanır. Avrupa’da esen, estirilen Aydınlanma Çağı olarak adlandırılan dönemim en büyük özelliği, Karanlık Çağ olarak adlandırılan Orta Çağ’a yani Katolik dünyaya ve onun dogmatik düşüncelerine karşılık bilimi bayrak yaparlar. Ancak bu arada, zengin işadamlarına yani Burjuvaziye karşı duyulan bağnazlık ve husumet ortadan kaldırılır. Calvin’in " İş adamlarının alınında, cennete gidecekler" yazısını okuyorum sözü de bayraklaştırılır. Aydınlanma Çağı ile yeni bir çağ ve yeni bir insan ve yeni bir dünyanın inşası başlar. Böylece "Masonik Yeni Dünya Düzeni"nin amacı, İngiliz ve Fransız Kraliyet ailelerinin himayesinde, Katolik Avrupa düzeninin yıkılmasıdır. Zaten 1689 da, İngiltere parlamentosu "Bundan böyle hiçbir Katolik, İngiliz tahtına oturamayacaktır" kararını çıkartmıştır. Böylece İngiltere’de ve Fransa’da masonların kontrolünde kurulan Kraliyet Bilim Akademileri Aydınlanma Çağının sembolü olarak bilim dünyasında önemli görevler yaparlar.

NewYork’a Geliş

İngiltere’de 1776 yılında Adam Smith’in ortaya çıkardığı "Milletlerin Zenginliği" kitabının yazımından hemen dört ay sonra ABD’nin kuruluşunun gerçekleştirilmesinin bir tesadüf değil, şuurlu bir tasarımın sonucu olduğu anlaşılıyor. Çünkü ortaya konan siyasi ve iktisadi bireysel çıkara dayalı bu ekonomik model, 200 yıl İngiltere ve ABD’nin resmi ideolojisi olarak dünyayı etkiler. Bu ekonomik modelin ve özellikle ABD ekonomi-

sinin ikinci ayağı Borsa ise 1791 yılında ilk kez devreye girer. Bu nedenle anonim şirketler ve sonrasında Borsa ABD ekonomisinin iki önemli ayağıdır. ABD ekonomisinin bu iki ayağının birlikte günümüze taşınmasında önemli bir değişim yılı 1929 dünya ekonomik krizidir. 1933'te ise, Berle ve Means'in "*Modern Corporation and Private Property*" başlıklı incelemesi yeni bir çığır açar. 1776 yılında İngiltere'de Adam Smith, kurduğu sistemin adını "Modern Ekonomi" olarak adlandırırken, Amerika'da Berle ve Means sistemin adını "Modern Anonim Şirketler ve Özel Mülk (özel hisse senetleri piyasası)" olarak koyarlar. 1929 ekonomik buhranı Amerika'da büyük işsizlik krizine yol açmıştır. Bu krizin aşılmasında yatırımların artırılması için Anonim şirketlerin halka açılarak bir yandan öz kaynak temini, diğer yandan da Almanya uygulamasında gördüğümüz gibi servetin yaygınlaştırılması politikalarının uygulanması amaçlanır. Hatta halkın tasarruflarını yatırıma çekmek, onların da ücret geliri dışında kâr gelirlerine katılımları istenir. Bunun için de herkesi hisse senedi sahibi kılmak amacıyla hisse senetlerinin değeri bir Dolar'a kadar düşürülmüştür. Bu nedenle çok ortaklı anonim şirketler sisteminin adına Amerika'da Halk Kapitalizmi denmiştir.

ABD ekonomisinin ana değişim ve gelişim seyrini özellikle 1900 yılından sonra daha belirgin bir şekilde aşağıdaki beş ana başlıkta toplamamız mümkündür. Bunları da; 1. Mülkiyet anlayışında görülen değişim, yani kişisel mülkiyetten müşterek mülkiyete geçiş, 2. Menkul kıymetler borsası kanalıyla çok ortaklı şirketlerin giderek yaygınlaşması, 3. Menkul kıymetler borsasında hisse senedi sahipliğinin giderek yaygınlaşması ve kurumsal mülkiyetin giderek gelişmesi, 4. Mülkiyet sahipliği ile yönetimin giderek birbirinden ayrılması, 5. Yaygınlaşması istenilen hisse senetlerinin özellikle 1980 yılı sonrası tekrar bankalar ve fonlar yoluyla belirli ellerde toplanması şeklinde sıralayabiliriz. Bu gelişimle ilgili önce birkaç hususu belirtmeliyim. Önce birinci maddedeki "mülkiyet-servet" anlayışında görülen değişimdir. Burada mülkiyet tanımı hukuki, servet ise ekonomiktir. Kapitalist de bu kapitali kullanandır. Zaten A. Smith ile başlayan "Modern Ekonomi" azınlık işadamlarını, kapital sahiplerini yani burjuvaziyi egemen kılan bir ekonomik model kurar. Bu model ile toplumun bütününe kontrolüne alan materyalist bir ekonomik yapı, 1776 yılında ABD'nin kuruluşuyla ekonomi-politiğe dönüşür. Anonim şirketlerdeki kapitalin ve borsada oluşturulan bankaların Amerikan iç savaşından sonra finans

kapitalin devreye girmesiyle biçimi de özellikle ABD’de İkinci Dünya Savaşından sonra kurulan uluslararası ekonomik kurumlarla da şirketlere ve başta devletlere borç verme finans kapitali ile de o güne kadar anladığımız mülkiyetin-sermayenin özünü, yapısını değişime uğratar. Hele 1972 yılında ABD’nin döviz için kullanılan altın karşılığı Amerikan dolarının rezerv para olması nedeni ile piyasa tamamen sanal kapitallere boğulur. 1990 yılında SSCB’nin çöküşü ile de ekonomi tamamen Amerika’nın kontrolüne bu sanal finans kapitalinin eline geçer. ABD ekonomisindeki gelişime tekrar dönersek; kişisel mülkiyetten, birlikte, müşterek, katılımcı mülkiyete, ikinci maddede ise, bu müşterek, katılımcı mülkiyet için çok ortaklı anonim şirketlerin, bunun için de menkul kıymetler borsasının devreye girdiğini görürüz. Üçüncü maddede ise, bu borsa sayesinde hisse senedi sahipliliğinin giderek yaygınlaşması ve kurumsal mülkiyetin ortaya çıkışını, dördüncü maddede de mülkiyet sahipliği ile yönetimin giderek birbirinden ayrılmasının, nihayet beşinci madde de ise, yaygınlaştırılması istenilen hisselerin maalesef özellikle 1980 yılından sonra belirli bir azınlık grubun elinde toplandığını görürüz.

Amerikan ve Alman Şirketlerinde Genel Kurullarda Ortaya Çıkan Vekalet Sistemi

Bunlar Amerikan ekonomisi için bir dönüm noktasını oluştururlar. Çünkü çok büyüyen anonim şirketlerde yapılan yıllık genel kurullara ortakların katılımı sorunu ortaya çıkar. Örneğin benim 1981 yılında New York Borsasında yaptığım çalışma esnasında, General Motor yedi buçuk milyon hissedarı ile ABD’nin en büyük anonim şirketi idi. Böylesine büyük, devasa bir şirketin genel kuruluna katılımın zorluğu çok açıktır. Bu nedenle şirketlerin genel kuruluna katılamayan ortaklar için kanun koyucu “vekâlet”-“Proxy” sistemini getirir. Burada da sorun vekâletin kime verileceğidir. Amerikan sistemi genelde vekâleti yönetime, Menajere (CEO) bırakır. Oysa Almanya’da kanun koyucu bu vekâleti bankalara bırakmıştır. Dolayısıyla Alman sisteminde bu nedenle bankalar güçlü konumunu tekrar kazanmışlardır. Almanya ekonomisinde bankacılığın yeri geleneksel olarak önemlidir. Bu durum Borsa şirketleri açısından da geçerlidir. ABD’deki Borsa kavramı ise, hisse senedi piyasasının büyük bölümünü içine alan ve şirket yöneticilerinden, banka ve banka dışı aracı kurumları da kapsamasıyla tarihsel olarak tam bir Anglosakson terimidir. ABD’deki büyük

anonim şirketlerde, 1960'lardan sonra giderek artan menejer egemenliği ortaya çıkar. Bu durumu J. K. Galbraith, Tekno-Strüktür olarak adlandırır. Mülkiyet sahipliği ile yönetimin giderek birbirinden ayrılması sonucu ABD'de kurumsal mülkiyet gündeme gelir. Büyüyen küresel güç ekonomisinde böyle bir değişim, menkul kıymetler borsasında hisse senedi sahipliğinin giderek yaygınlaşması ve kurumsal mülkiyetin giderek gelişmesini sağlar. Böylece mülkiyet sahipliği ile yönetimin giderek tamamen birbirinden ayrılmasına yol açılır. Burada ABD ile Alman şirketleri arasındaki fark hemen kendini gösterir. Örneğin, Almanya'da 2002 yılından başlayarak, Alman tasarruflularına sigorta veya fon kaynaklı ürünlerde yatırımın en çok %4'e kadar çıkmasına izin verildi. Oysa bu durum Amerikan sermaye piyasalarında, emeklilik fonları toplamı Amerikan ve İngiliz Gayri Safi Yurtiçi Gelirinin yarısından çoğunu oluşturuyordu. Bu durum Anglosakson ekonomisinde hisse senedi piyasasının canlılığı ve gücü gibi bir övünç kaynağı olarak gösteriliyordu. Oysa bu durum, 2008 yılında ABD'de emeklilik fonlarının yıkıma uğramasıyla, Avrupa'da başta Almanya sisteminin ve tasarruflularının ağırlıklı olarak şirketlerde öz kaynak sermaye yatırımlarına yönlendirmelerinin ne kadar yerinde olduğunu gösterdi.

Borsa Kapitalizmi

ABD, 1980 yılından itibaren ve özellikle de SSCB'nin 1990 yıllarında dağılması sonucu, dünyada tek başına büyük güç olarak kalır ve dünya ekonomisini yönlendirir. Bunun için dünyada malların ve sermayenin serbest dolaşımı, özelleştirme ve özellikle finansal araçların çeşitlendirilmesi ve borç verme sistemi ile tam bir vurgun ve talanla vahşi kapitalizm diye adlandırılan yeni bir sistem oluşur. 1980'li yıllardan günümüze kadar küreselleşme sonucunda özelleştirme uygulamalarıyla devletin elindeki varlıklar, borsa uygulamalarıyla da halkın elindeki varlıklar talan edilmiş ve bu da 2008 yılında bir küresel krize yol açmıştır. Amerikan sisteminde, şirket yöneticileri ile fon yöneticilerinin birlikte yürümeleri Amerikan ve dünya ekonomisini olumsuz yönde etkiler. Böylece, yukarıda yer alan beşinci maddedeki Amerika'da 1900 yılından itibaren yaygınlaşması istenilen hisse senetlerinin özellikle 1980 yılından sonra elden ele dolaşan çok şişirilmiş uyduruk b-oktan kağıtların oluşturduğu fonlar yoluyla servetin tekrar halk yerine, çok küçük bir azınlığın elinde toplanmasına yol

açmıştır. Bu durum Amerikan ekonomisinde ve toplumunda büyük bir sosyal kargaşa ve sıkıntıya yol açmıştır. 2007 yılındaki ABD hisse senedi sahiplerinin zenginlik yapısıyla ilgili yapılan çalışmalar, tepedeki zengin sınıfın %1'inin, tüm hisse senedi piyasasının %88,4'üne sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca ABD milli gelirinin içerisinde finans sektörünün payının %35'ler gibi çok büyük bir orana ulaşması da ayrıca düşündürücüdür. Bu konuda en iyi değerlendirmeyi yapacak olan 1981 yılında New York Üniversitesinde doktora yaparken tanıdığım Dr. Ümran Demirörs'ün elinizdeki "Armağan Kitabına" yazdığı Amerika ve dünya hisse senedi ve fonlarla ilgili makalesini okumalarını tavsiye ederim. Ancak burada en önemli sorun, bu hisse senetlerinin borsada oluşturulan vurgunculukla fiyatlarının tamamen yapay arz ve talep sonucu oluşturulması ve fonların özelliği de kimlere ait olduğunun bilinmemesidir. Yani sistem "nama" yazılı hisse senetleri yerine hep "hamiline" yazılarak kime ait oldukları hep saklanmış rekabete dayalı saydam, şeffaf bir ekonomi kalmamıştır. ABD'deki liberal kapitalist ekonomi, teoride piyasayı görünmez el olarak niteler, oysa görünmez el esasında piyasa değil, ekonomiyi yönlendiren tepedeki %1 görünmez el olmuştur. Bu nedenle, ABD önderliğindeki serbest piyasa ekonomisi, tepedeki %1 olan görünmez el, önce 2001 yılında New-York'taki ikiz kulelerin indirilmesi ve Washington'daki Pentagonu yapılan saldırılar ile bütün dünyayı bugüne kadar eşi benzeri görülmeyen bir dünya siyasi ve arkasından da ekonomik krizine sürüklemiştir. Nihayet 2008 yılındaki büyük finansal kriz ile kontrollü kargaşa, devletlere, şirketlere ve halka kadar inen, tarihin gördüğü en büyük ekonomik vurgun ve talanı ortaya çıkarır. Böylece o güne kadar piyasanın görünmez eli dünya arenasında yaptıkları ile artık görünür ele dönüşür. Bu elde, "Yeni Dünya Düzeni" tasarımcılarının tarihi emellerinin, "Büyük Ortadoğu Projesi" ile görünür hale gelmesidir.

2008 dünya krizinin ABD'deki ilk işaret mermisi, Enron şirketi ve içinde Arap şeyhlerinin beş yüz elli milyar dolarlık servetini yönlendiren Lehman Brothers Fon şirketinin batırılması ile atılır. Sonra özellikle sosyal içerikli emeklilik fonlarının ve gayrimenkul kredilendirme (mortgage) sisteminin konut sektöründe ortaya çıkan krizlerle giderek büyümesi ABD'nin geleceğini sıkıntıya sokar. Ancak her zaman olduğu gibi bu kazancı paylaşan görünmez el %1 yerine, onların marifetiyle oluşan zararlar yine devlete yüklenir. ABD'nin ve rehber edindiği serbest piyasa

ekonomisi ideolojisinin çöküşünün sorumluları ortaldan kaybolurlar. Bu sistemi yöneten %1'ler, gündemi değiştirirler. *Francis Fukuyama gibi, "Neoconların Son-Yol Ayrımındaki Amerika"* kitabı ile yine *"Medeniyetler Savaşı"* kitabının yazarı meşhur Samuel Huntington'un daha sonra yazdığı ABD için *"Biz Kimiz?"* kitabında olduğu gibi, ABD'nin geleceğini karanlığa gömenleri yani %1'i saklayarak, karartarak, onun yerine ABD devletinin yeni düşmanının kökten dinci İslam'ı gösterme çabasına yönelirler. Özellikle ABD gibi dünyanın en büyük en gelişmiş ekonomisinde elli milyon insanın açlık sınırında yaşaması gerçeğinin bir insanlık ayıbı olduğu hiç gündeme getirilmez. Amerikan liberal serbest piyasa ekonomisinde tüm servetlerin yalnızca %1'lik bir sınıfın elinde toplanması, demokrasinin kalpgahı olarak gösterilen bu ülkeyi nasıl yıkıma götürüyor tartışması yapılmaz. Aynen SSCB'de olduğu gibi servetin fonksiyonlarından yalnızca komünist partisi yöneticilerinin yararlanmalarına benzer bir durum ABD için de kapitalistler açısından geçerli hale gelir. Amerika'da anlaşılması zor çarpık siyasi ve ekonomik sistem, kendini düzeltme yerine "Büyük Ortadoğu Projeleri" için çaba harcarlar. Oysa harcadıkları zaman ve parayı kendi ülkelerinin sorunlarına ayırmaları hem kendi ülkeleri hem de dünyadaki mağdur ülkeler açısından çok yararlı olacaktı. Esasında ABD bir millet yapısına sahip olması için bir tarih şuuruna ve bir gelecek tasavvuruna sahip olmalı, içeride birlik ve düzenini toplumsal dayanışma açısından oluşturmalıdır. Ancak yalnızca bir anonim şirket yapısına benzer bir devlet algısının çok yanlış olduğunun görülmesi ve gösterilmesi gerekir. Çünkü liberal serbest piyasa ekonomisi ideolojisinde, toplum ve devlet kavramları bireysel çıkar üzerine kurulu egemen işadamlarına dayalı ekonomik bir düzeni ifade eder. Dolayısıyla bu ideolojiye dayanan ABD ise yalnızca Burjuva denilen zengin işadamlarına tanınan ayrıcalığı yansıtan ve devlet yönetiminin de bu kesimlerce yürütüldüğü bir sistemi ortaya çıkarmıştır. Oysa Fernand Braudel; "Kapitalizmin Kısa Tarihinde" (Say yay, 2017, s.62); "Az sayıda insanın bir ayrıcalığı olan kapitalizm toplumun etkin bir işbirliği olmadan düşünülemez. Toplumsal düzenin hatta siyasal düzenin zorunlu bir gerçeğidir. Ekonomi ancak öteki "bütünlerle" ilişki içinde, bu bütünler içinde dağılarak ama aynı zamanda komşulara kapılarını açarak anlaşılır. Kapitalizmi modern devlet kurmamıştır, kapitalizm ona miras kalmıştır. Kapitalizm ancak devletle özdeşleştiğinde, devlet olduğunda başarıya ulaşır." demektedir.

Burada ABD’de New York bölümünü yani ekonomi dünyasının kalpgâhını kapatmadan önce New-York Üniversitesindeki (NYU) çalışmalarım sırasında tanıdığım Ümran Demirörs hakkında da bir anımı anlatmadan geçemeyeceğim. Bir gün üniversitede arkadaşlarla sohbet ederken, bana Prof Leontief’in yanında doktora yapan, hocasının çok beğendiği, başarılı bir Türk olan Ümran Demirörs’ten bahsettiler. Prof. Leontief, ekonomide girdi-çıkı analizlerinin babası, Nobel ödüllü bir profesördür. Leontief, yanında doktora yapan Ümran Demirörs’ü o kadar başarılı görüyor ki, önce çalışma grubuna alarak Birleşmiş Milletlere yaptığı bir çalışma da yanından ayırmıyor, sonrasında da Federal Reserv Bank’ta (FED) çalışmasını sağlayabileceği yönünde bir teklifte bulunuyor. Ancak Demirörs hocasına Türkiye’den Milli Eğitim Bakanlığında burslu geldiği için doktorasını bitirir bitirmez ülkesine geri dönmek zorunda olduğunu söylüyor. Ben bu durumu öğrenir öğrenmez Ümran’ı buldum ve Türkiye’deki burs işini halledebileceğimi ve hocasının teklifine evet demesini istedim. Çünkü bu bir Türk için ABD’de Amerikan Merkez Bankasının (FED) da çalışabilmek inanılmaz bir olaydır. Bu fırsatı değerlendirmesini ve işin Türkiye tarafını da bana bırakmasını söyleyerek, bu durumun Leontief’e iletilmesini sağladık. Böylece Ümran, Leontief’le Birleşmiş Milletlere yaptıkları çalışma ve doktora tezini bitirdikten sonra Leontief’in yardımı ile 8 yıl FED’te çalıştı. Ondan sonra da dünyanın en büyük Fon şirketlerinden biri olan Franklin Temploten firmasında yıllarca çalışarak en üst düzeye kadar çıkar ve çok başarılı bir yönetici olur. 2007 yılında da Türkiye’ye gelip Başbakanlık baş danışmanı olarak dört yıl çalışarak, başta 2008 krizinde de büyük katkıları olan bir arkadaşımızdır. Ümran Demirörs kardeşimiz dünya sermaye hareketlerini, Fonları ve FED, NYSE gibi Borsa hareketlerini dünyada en iyi bilenlerden birisidir. Ben burada sistemin genel esaslarını belirtmeye çalıştım. Oysa Ümran kardeşim ricamızı kırmadı, ABD ve dünya hisse senedi piyasalarının analizini “Armağan kitabına” yazdı. Bu konunun detaylarını oradan okumalarını isterim. Burada yurt dışında yetişmiş çok yetenekli kişileri Türkiye’nin kazanmasını hep düşündüm. Bu hususu şunun için belirttim. ABD’de kızımın beyin ameliyatında çok yardımlarını gördüğüm dünya çapında bir beyin cerrahı olan Gazi Yaşargil hocayı Türkiye’ye getirmemize rağmen maalesef burada kendisine gereken şartları ve ilgiyi gösteremediğimizden tekrar yurt dışına kaçırdığımızı hep hayıflanırım. Yine Nobel ödülünü alan Prof. Aziz Sancar hoca

gibi yurt dışında çalışan çok yetişmiş çok kaliteli insanlarımızdan maalesef faydalanmasını Türkiye olarak nedense beceremiyoruz.

Amerika-Washinton DC ye Gidişim

1981 yılında New York'a gelmiştim. 2001 yılında da Washington D.C ye George Mason Üniversitesine geldim. Buraya geliş amacım hem kızımın beyin ameliyatını yaptırtmak hem de ABD'nin siyasi yapısını araştırmak idi. Buraya kadar ABD'nin liberal kapitalist ekonomisini başta borsa ve büyük çok ortaklı anonim şirketlerin yerini özellikle Borsa Kapitalizmini olarak belirttik. Oysa liberal kapitalist ekonominin kurucu babası olan A. Smith'in 1776 yılında yazdığı "Milletlerin Zenginliği..." kitabı ile iktisadi düşünce tarihinde "Modern Ekonomi" nin başladığı belirtilir. Şimdi ise bu liberal kapitalist serbest piyasa ekonomisinin yalnızca bir ekonomik sistemi değil, aynı zamanda siyasi, dini, ideolojik bir dünya görüşünden, hareket ettiğini belirtmenin zamanı geldiği ve de gerekli olduğu kanısındayım. Çünkü 2001 yılında geldiğim ABD'de, o güne kadar eşi benzeri görülmemiş bir olay yaşandı. Ancak bu yaşanan olay ", "Büyük Ortadoğu Projesi" olarak açıklanmasıyla da siyasi, dini, ideolojik amacını ortaya koydu.

Önce bu 11 Eylül 2001 de yaşanan olay benim için hem siyasi hem de iktisadi açıdan Amerikan sistemini okumada çok büyük bir kazanç oldu. Çünkü burada Batı medeniyetinin bir parçası olan Almanların tarihi görevi, amacı ve yaşadığı serüvenleri yerinde öğrenme fırsatı bulmuştum. Böylece, Almanlarla, İngiltere-ABD karşıtlığının kökenlerini de görme fırsatı doğdu. Batı medeniyetinin, Ian Morris'in "Dünya'ya Neden Batı Hükmediyor" kitabında belirttiği hususun da öyle tek düze devam etmediği görülüyor. Avrupa'da bir yanda Hıristiyanlığın içindeki mezhepler savaşı, öte yanda da Katolikliğin karşısında ancak Protestan da olmayan fakat Protestanlarla ittifak kuran Masonluğun başta İngiltere ve Fransa'da zemin tutması, Amerika'da da devlet kurması ile yeni bir dönem başlar. Burada özellikle Katolik karşıtlığının dayandığı temel önce Katolik öğretideki ilme karşı dini bağnazlıktır. Bu arada dinden bilime geçiş ve modernlik konusunda, armağan kitabına yazan değerli kardeşim Metin Arslan beyin yazsının okunmasını tavsiye ederim. İkincisi de, yine Katolik öğretideki iş adamlarına karşı tavırlı olan ve bunların cennete gidemeyecekleri yönündeki bağnazlıktır. İşte Katolik öğretideki bu iki bağnazlığı, Avrupa'da

başta İngiltere ve Fransa'da Kraliyet ailesinin himayesinde kurulan "Bilimler Akademisi" ve İş adamlarına karşı bağınazlığı da, din adamı Calvinle başlayan ancak A. Smith'in sistemleştirdiği "Modern Ekonomi" ile aşarlar. Böylece, Batı medeniyeti için de 1776 yılında yeni bir yol ayrımı, Katolik-Anglosakson Protestan kutuplaşmasının kendi içinde çatışmalara yol açması ile bu tılsımın Masonlar marifetiyle Anglosaksonlar lehine nasıl bozulduğunu, tarihin arka planında olan gelişmeleri de Amerika'da kaynağında öğrenme fırsatı doğdu. Batı Hıristiyan dünyasında 1776'da "Masonik Yeni Dünya Düzeni" tasarımı, İngiltere öncülüğünde fakat zaman içinde ABD'yi esas alan ve bunları birbirine yaklaştıran bir ittifak ile başlar. ABD'nin Birinci Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında Yahudilerin iyice güçlenmesiyle artık bu ittifak devam etse de önderliği ABD Anglosakson-Yahudi ortaklığına bırakır. Bu ortaklık ABD politik sistemi içerde tamamen lobilere dayandığından Yahudi lobisi de, ekonomik gücü dolayısıyla özellikle İkinci Dünya Savaşından sonra İsrail devletinin de kurulmasından sonra politik arenada artık düne kadar sakladığı dolaylı tutumunu artık açıktan oynamaya ve gücünü açıkça göstermeye başlar.

Bu girişten sonra, A. Smith ile başlayan "modern ekonomi" olarak adlandırılan klasik okul ile bunların karşısında yer alan Katolik ağırlıklı sosyal eğilimli Alman Tarihçi Okulu 1800'lerden sonra gerek düşünce açısından gerekse rakip ideolojiler olarak dünya tarihini etkileyen iki dünya gücüdür. Sosyal Piyasa Ekonomisinin taraftarı olan Alman Tarihçi Milli Ekonomi Okulunu da Almanya çalışmalarımda gördüm ve anlattım. Şimdi 11 Eylül 2001'de New York'taki ikiz kulelerin indirilmesi ve Washington D.C'deki Pentagon'a saldırılması olayının arka planında olanlar, "Masonik Yeni Dünya Düzeni" tasarımı gibi konuşmalar zembereğinden boşanırsa, daha önceleri yani 1990'li yıllarda popüler olan, "Medeniyetler Savaşı" gibi konuları gündeme sokmuştu. Bu ve benzeri olaylar beni bugüne kadar yaptığım ekonomik boyutlu çalışmaları özellikle ABD sisteminin siyasi yapısını öğrenmeye, tarihi kökenlerine inme gerekliliğine yöneltti. Bunu anlayabilmek için de Amerikan sisteminin nasıl doğduğu ve A. Smith ile bağlantısının ne olduğunu araştırmak gereği ortaya çıktı. Bu serüven İngiltere ve ABD'de, 1776 yılında "Masonik Yeni Dünya Düzeni" tasarımı çerçevesinde önce A. Smith'in "Milletlerin Zenginliği" kitabının yayınlanması ile başlaması çok ilginç. Bu kitabın yayınlanmasından sadece dört ay sonra da ABD'nin kurulması daha da ilginç. Bu kitabın başlığın-

dan da anlaşıldığı gibi, burada amaç yalnız İngiltere'nin Zenginliği değil, Milletlerin Zenginliği en doğrusu da, toplumda yüz de birlik bir iş adamlarının zenginliğidir. Esasında Kitap, sipariş kitap dedirtecek kadar dikkat çekicidir. Özellikle en başta *ABD'nin kurucu babalarından Benjamin Franklin'in, ABD-İngiltere ve 1789 Fransız İhtilali öncesi Avrupa Bakanı olarak Fransa'ya gönderilmesi ve buralardaki çok özel ilişkisi* de bu durumu açıkça ortaya koyuyor. Ayrıca Avrupa'nın büyük aydınlanmacılarından *Gibbon'da, Yeni Dünya Düzeninin siyasi ve ekonomik hedefinin meşhur "Papalık-Vatikan" ile onun kontrol ettiği başta "Katolik Kutsal Roma German" ile tüm Katolik dünyaya karşı olduğunu da açıkça belirtir.* Öte yandan bu senaryoda *1777'de ABD'nin İngiltere'den bağımsızlığını almasının da İngiliz aydınlarınca pek umursanmaması hatta Fransa'nın ABD'nin yanında savaşa katılması da çok dikkat çekicidir.* Yani İngiltere ile ABD dayanışmasının akıl almaz boyutlara ulaşması, adeta kardeşler arasında bu tür kavgalar olur kabilinden geçirtilerle birlikte çalışmaya devam etmeleri de gerçekten hem çok ilginç hem de çok şaşırtıcı. Ayrıca İngiltere'nin dini ve dünyevi düzeninin her ikisinin de İngiliz Kraliyet ailesinde olması da, bu yeni tasarımcılarda bir rahatsızlık uyandırmaz. Çünkü İngiltere'de gelişen Mason Örgütleri ile İngiliz ve Fransız kraliyet aileleri arasında kurulan ittifakın sonucudur. Böylece kurulan ittifak ayrıca ABD'de oluşturulan "Yeni Masonik Dünya Düzeni" ilkelerine göre, kraliyete, aristokrasiye ve dini yönetime karşı olan bu yeni tasarım, hem İngiliz hem de ABD tarafındaki tasarımcı üst akıl ve aydınlarında hiçbir rahatsızlık yaratmamasının altında yatan gerçek sebep bu ittifaktır.

Bu kadar ilginç olayların iç içe geçmesi ve ABD'nin savaşarak bağımsızlığını kazanmasına rağmen, yine de İngiltere ile birlikteliklerinin devamını sağlayan olayın nedeni de kurulan bu ittifaktır. Ancak konumuzun doğrudan iktisat olması dolayısıyla, bu kadar girift siyasi olayların da, böylesine bir çırpıda irdelenmesi gerçekten çok zordur. Ancak yine de Adam Smith'in ve çevresinin başta İngiliz filozofu David Hume ile Benjamin Franklin arasındaki yakın ilişkilerin arkasındaki gücün bu ülkeler arasındaki dayanışmayı ve birlikteliği sağlayan bunları birleştiren düşüncenin altında bu ittifak yatar. Gibbon'ın da açık şekilde belirttiği gibi, yeni "Modern Ekonomi" tasarımın Katolik dünyaya karşıtlığının, "*dinsel fanatizm, hurafe ve aristokratik iktidara karşı bilime, akla ve ekonomik bireyciliğe büyük bir inançla sarılan on sekizinci yüzyıl aydınlanmasının*"

bilinmesinin önemi büyüktür. Öte yandan da, İngiltere ile ABD'nin her şeye rağmen devamlılığının kaçınılmazlığının yalnızca ekonomi ile ilgili olmadığına da bilinmesi gerekir. Burada "Masonik Yeni Dünya Düzeni" tasarımının yalnızca Katolik Dünya'ya ve dolayısıyla Almanlara değil, aynı zamanda İslam'a ve onun dünyadaki temsilcisi olan Osmanlı'ya-Türklere de yöneliktir. Birinci Dünya Savaşı'nın kazanılması ile ABD-İngiliz ittifakı hem Alman hem de Türk imparatorluklarını bitirir. Esasında konuyu dağıtmamak açısından bu ittifakın 1789 yılında Fransa'ya, 1917 yılında da Rusya'ya karşı yapıldığını belirtip geçelim. Birinci Dünya Savaşı'nın sonuçlarını kabul etmeyen Türkler ve Almanlar yeniden bir yapılanmaya giderler. Ancak Almanlar kısa süre sonra Hitler ile bu ittifaka savaş açar ve tekrar yenilirler. İkinci Dünya Savaşı sonrası Papalığın desteğinde Katolik Kara Avrupası başlangıçta Avrupa Ekonomik topluluğu hemen arkasından da Avrupa Birliği gerçekleşir. Gerçi bu konular doğrudan ilgi alanımız olmamakla birlikte ancak bugünkü olayların anlaşılması için tarihi arka planın da kısaca da olsa bilinmesi yerinde olur. Bu tarihin arka planında, başlangıçta İngiliz öncülüğünde oluşturulan ABD ile İttifakı "Masonik Yeni Dünya Düzeni"nin tasarımcıları çok zengin işadamları desteği ile sağlar. Ancak İkinci Dünya Savaşı sonrası ise bu kez ABD önderliğinde, Beyaz Anglosakson protestan(WASP) ile Yahudi ortaklığı yanında İngiltere ile de ittifak devam ettirilir.

Burada ABD ile karşımıza, kendine has özellikleri olan Yeni Dünya'da, İngiltere'nin sırtına binerek kendisine rahatça ülke edinmiş, sistemini kendisinin kurduğu ve bunu da tüm dünyaya zamanla giderek kabul ettirmeyi başarmış bir ülke çıkmaktadır. 1776 yılı bazı yazarların iddiasına göre peygamberi bir yıl olarak kabul edilir. Önce İngiltere'de 1776 yılında A. Smith ile "modern iktisat" tanımı ile son iki yüz yılı şekillendiren bu oluşum, başta siyasi ve iktisadi özgürlüğü, ekonomik bireyciliği, işadamları-İşverenler-Burjuva için bilimsel-rasyonel, evrensel esaslı bir Serbest Liberal Kapitalizm tasarımı ile şekillenir ve gelişir. Böylece 1776 yılında, önce modern iktisat tasarımı olarak İngiltere'de A. Smith ile yola çıkar, ancak bundan dört ay sonra ABD'nin kurulması ve giderek "Yeni Dünya Düzeni" tasarımcıları tarafından ABD ile "Küresel Tek Dünya Devleti" ne dönüşme yolunda siyasi ve ideolojik bir serüven olarak günümüze kadar gelir. Burada yine 1776 yılında Almanya'da yine elit-laik insanların rehberliğinde "İlluminati" "Masonik Yeni Dünya Düzeni" örgütü, örgütlerin

örgütü olarak Johann Adam Weisshaupt (1748-1830) tarafından kurulur. 1789 Fransız Devriminde B. Franklin gibi Weisshaupt'un da büyük etkisi olur. Ancak Almanya'da bu örgüt tutunamaz ama bu "İlluminati" yapılanması çalışmalarını sürdürür. Bu nedenle İngiltere-ABD yapımı ilk özgün bir sistem dünyada ilk kez devreye sokulur. Bu tasarımın ana amacı da, başlangıçta İngiltere'nin önderliğinde ve giderek de " Küresel Tek Dünya Devleti" olması düşünülen ABD'nin devreye sokulmasıdır. Gerisini *Mark Skousen*'den ("İktisadi Düşünce Tarihi-Modern İktisadın İnşası") dinleyelim; " *A. Smith, gelecek yüz yıl boyunca vatandaşların ve liderlerin iktisat ve ticaret hakkındaki düşünce ve uygulama yollarını kökten değiştirecek bir evrensel zenginlik ve finansal bağımsızlık formülünü kâğıda dökmüştü. Eser yeni bir dünya vaat ediyordu. " Milletlerin Zenginliği", kitabı sadece bir ekonomik bağımsızlık bildirgesi değil idi.*" (Burada A Smith'in tamamen ekonomik olan görüşünün, sanki hayatın tamamına yönelik adeta bir peygamberi edaya dönüştürülmesi ilginçtir.). " *Bazı zamanlar, insanlık tarihinin dönüm noktalarıdır. 1776 tarihi de bunlardan biridir. Bu peygamberi yılda hayati derecede önemli iki özgürlük ilan edilmiştir: Siyasi özgürlük ve serbest girişim. Modern ekonominin 1776'nın hemen ardından başlamış olması bir tesadüf değildir. 1776 yılı başka nedenlerle de önemli bir yıldır. Örneğin Edward Gibbon'ın klasik çalışması "Roma İmparatorluğu'nun Yükselişi ve Çöküşünün tarihi (1776-88)"nin ilk cildi yayınlanır. Gibbon, dinsel fanatizm, hurafe ve aristokratik iktidara karşı bilime, akla ve ekonomik bireyciliğe büyük bir inançla sarılan on sekizinci yüzyıl aydınlanmasının ileri gelen savunucularından biriydi.*" A Smith'in kitabının dünyada büyük bir yankı uyandırmasından sadece dört ay sonra Temmuz 1776 yılında ABD'nin kurulması ve Siyasi Özgürlükler Beyannamesinin, yanına A. Smith'in iktisadi sistemini de içine alacak şekilde ilanı bundan sonra dünya tarihinin seyrini değiştirir. Bu bir tesadüf değildir. Çünkü ABD'deki siyasi özgürlükler beyannamesin hazırlayıcılarından, ABD'nin kurucu babası olarak adlandırılan Benjamin Franklin'in A. Smith'in kitabın yazılışı sırasında olan yakın dostluğudur. Yine Skousen'den; " *Benjamin Franklin A. Smith ile bir dostluk kurmuş, Milletlerin Zenginliğinin yazımında etkisi olmuştur. Kitabı yazarken bölümleri yazdıkça Franklin'e, Dr. Price'a ve diğer entelektüellere getirir, onların görüşlerini sabırla dinler, zaman zaman bir bölümü tamamen yeniden yazmak durumunda kalır, hatta bazen önermelerinden bazılarını tersine çevirir.*" Smith'in burada "hatta bazen

önergelerinden bazılarını tersine çevirir” dediği hususun başında, ahlak profesörü olması nedeniyle kurulan modern ekonomik sistemim üç unsurdan biri olan “sempati” idi. Çünkü bu sempati konusunu diğer kitaplarında ilgi ile anlatır. Ancak heyet bu sempatiyi çıkarttırır, yerine “bireysel menfaati” koydurur. A. Smith’in kitabının piyasaya çıkması ve hızla tüm dünyaya yayılmasıyla çok meşhur olur. Ancak üstadın kitabı tüm dünyada büyük merkezlere hızla yayılırken, maalesef nedeni bilinmez ama kendisi Londra’dan apar topar memleketi olan küçük bir yere, yani Edingburg’a (İskoçya’ya) yollanması da çok ilginçtir.

Uzunca Bir Sonuç

Çalışmalarımın ağırlık noktasını Almanya ve ABD’deki ekonomik konular oluşturunuyordu. Ancak amacım, bu iki sistemin de insanlığın mutlu geleceği için “siyasi ve iktisadi demokrasinin” birlikte gerçekleşeceği bir toplum yapısına kavuşmasıdır. Ancak A. Smith’in kurduğu “Modern İktisat-Liberal Kapitalizm” insana dayanır ancak onu sadece madde olarak ele alır. Oysa insan madde ve ruh olarak birlikte vardır. Dolayısıyla buradan hareketle iki farklı dünya görüşünü temsil eden ABD ile Almanya’yı bu gözle incelemeye çalıştım. Buradan hareketle Almanya’da sistem millete dayanan, katılımcı demokrasi olan Parlamenter Sistemle “devlet yönetimi” esaslıdır. İnsanı hem maddesi hem de ruhu ile birlikte düşünür. Başta Alman felsefesinin baş tacı olan Hegel’de “Ruh”- “Geist” felsefesinin esasını oluşturur. Bu “ruh” hem devlet hem insan için gereklidir. Bu nedenle devlet yönetiminde, iş bölümü ve hiyerarşi açısından sosyal taraflarda insan ve devlet için uzlaşmacı “Sosyal Devlet” görüşü egemendir. ABD de ise, A. Smith’in “Modern Ekonomi” sinin insanı maddecidir yani “Homo Economicus” dur. A. Smith’in sistemi de buna bağlı olarak bireyin maddi çıkarı üzerine kuruludur. Bunun sonucu olarak da toplum-devlet zengin egemenlere dayanır. Dolayısıyla benimsenen Başkanlık Sistemiyle de “Şirket Devlet ” esaslıdır. Devlet yönetimine katılan siyasetçilerin ya zengin olmaları ya da zenginlerin-paranın emrinde olmaları gerekir. Amerika da siyaset paranın gücüyle yapılır. Devlet yönetiminde iş bölümü ve hiyerarşi açısından Almanya’da olduğu gibi sosyal taraflar yoktur. Dolayısıyla devlet sistem gereği, milleti, halkı düşünen sosyal değil, şirketlerin ekonomik çıkarını esas alır. Ancak bu durum Amerikan toplumunda da huzursuzluğu her geçen gün giderek artırmaktadır. Şimdilik dünyayı

sömürdüğünden *“varlık seviştirir, yokluk dövüştürür”* kuralının da son kertesinde ve patlama belirli makyajlarla devamlı ertelenmektedir. “Obama Care” denilen fakirlere sağlık reformunda olduğu gibi. Ancak bu durum daha ne kadar sürer bilinmiyor. Bilinen ABD’nin kapitalist egemen sınıfı 1990 yılından itibaren ABD’nin iç sorunları yerine, gözü özellikle 11 Eylül 2001 tarihinden itibaren “Büyük Ortadoğu” projesindedir. Yani buraya kadar getirdiğim ekonomik analiz ister istemez kendini “Yeni Dünya Düzeni” tasarımcılarının Kudüs merkezli “Büyük Orta Doğu” projesi gibi siyasi ve ideolojik-dini bir yöne çekiliyor.

Konu buraya gelmişken, 1987 yılında Avrupa Ekonomik Topluluğu ile ilişkileri yürüten Türk özel sektörünün desteklediği İktisadi Kalkınma Vakfı’nda (İKV) başkan yardımcısıydım (Daha o zaman Avrupa Bakanlığı kurulmamıştı.). Almanya’ya, Brüksel’e sık gidip geliyoruz. Almanya’nın Türkiye için hazırladığı altı yüz sayfalık bir raporu temin ettik. Bu raporu tercüme ettim ve İKV yayınları içinde yer alan, kendi görüşlerimi de belirtir bir kitapçık hazırladım. Burada Türkiye 13. aday ülke idi, ancak kesinlikle Avrupa’ya alınmayacağını, rapordan çıkarttığım hususlara dayanarak anlattım. Hatta burada Almanlar aynı anda Türkiye ile birlikte müracaat eden Yunanistan’ı 12’nci üye olarak hemen kabul etti. Oysa Türkiye hala bekliyor. Alman Başbakanına sunulan Türkiye’ye karşı bu olumsuz raporun arkasında Heinz Kramer isimli bir kişinin bulunduğunu söylediler. Sonradan bu kişi, Washington D.C de karşıma çıktı. Orada bir kitap yayınlamıştı. Kitabın İngilizce adı “ABD ve AB’ye Kafa Tutan Türkiye” . Türkiye’de de bu kitap ismi değiştirilerek yumuşatılarak yayınlandı. “ABD ile AB Arasındaki Türkiye” diye. Alman Başbakanına yazılan altı yüz sayfalık o meşhur raporun ana konusu; Türkiye ve Batı Demokrasi Dünyası için, Türk Ordusunun, demokrasinin önündeki en büyük engel olduğu belirtiliyordu. Türkiye’ye karşı bir cephenin oluşturulduğu anlaşılıyordu. Çünkü aynı konuyu ABD’de tanınmış bir askeri stratejist olan Michael Robert Hickok’un, “Yükselen Hegemon: Türk Stratejisi ile Askeri Modernizasyonu Arasındaki Uçurum “ adlı rapor da (“ ASAM Stratejik Analiz, Eylül 2000” yayınlanan raporun) aynı konuları içeriyordu. Arkasından ABD devletinin Ortadoğu sorumlusu Graham Fuller’in yayınladığı “Yeni Türkiye Cumhuriyeti Devleti” ile “İslamsız Dünya “ gibi diğer pek çok yayınlar da dikkate alındığında gerek ABD gerek AB’nin Türkiye’ye bakış açılarının pek farklı olmadığı gözüküyordu. Esasında bu yayınlar

Türkiye'nin 15 Temmuz askeri darbesini yaşayacağını işaret mermileri imiş. Bu durum özellikle ABD açısından 11Eylül2001 den sonra "Büyük Orta Doğu Projesi" çerçevesinde Batı'nın hedefindeki tek ülkenin Türkiye olduğu ayan beyan ortadaydı. Bunu görme, öngörü, basiret bizlerden çok yöneticilerimize düşüyordu. Ama görülemedi ve 15 Temmuz'u yaşadık. Neyse, olan olması gerekenmiş. Herkesin bir hesabı var, ancak hakkın hesabını da bir görelim. Hani derler ya, *"Görenedir görene, Köre nedir köre ne". Buraya kadar bizimkiler gelen tehlikeyi göremediler. Fakat "Yeni Dünya Düzeni" tasarımcıları da, Türklerin dün olduğu gibi bugünde kontrol edilemeyen çılgın bir millet olduğunu göremediler. Bugün gelinen noktada medeniyetler beşiği "Ortadoğu birini bekliyor". Ama kimi. Göreceğiz.* Bu nedenle, burada anlatı-yoruma yansımalarını istediğim husus, özellikle de son günlerde yıkıma uğrayan medeniyetlerin beşiği Ortadoğu'nun, medeniyetler savaşı ile son iki yüz yılda başına gelenlerin daha iyi anlaşılmasıdır. Hıristiyanlığın Prüten-Evangelist ve Mason-Yahudi kanadının ortaya çıkardığı "modern ekonomi" ile materyalist özellikle son iki yüz yılda tüm dünyayı tek başına etkileyen İngiliz ve ABD emperyalizmin emrinde materyalist -"Home Economicus" ile insan ruhunu karartan yeni bir ekonomi-teknoloji çağını oluşturdu. Ancak artan maddi refah düzeyi yeni bir medeniyet oluşturamadı. Sonuçta ABD, egemen bir zengin sınıf ile milyonlarca sefil insanları ve onların saldırılarından korunmak için de özel güvenlik koruması ile birlikte yaşama çabasında olan ve giderek dağılma yolunda bir toplum oluşturdu. Bu dünyanın en zengin, en gelişmiş askeri teknolojilere sahip olan Amerika, bugün geliştirdiği modern ekonomi dediği iş adamlarına dünyayı talan ettirdiği Liberal Kapitalizm ile çıkmazdadır. İkinci Dünya Savaşı sonrası oluşturduğu iktisadi uluslararası kuruluşlarla, askeri olarak da NATO ile ve elindeki doların da rezerv bir para olmasının avantajlarından 2008 krizine kadar da yararlandı.

Bu tarihi seyir gösteriyor ki, ABD'nin "Yeni Dünya Düzeni" tasarımcılarının amacı, dün bütün gücüyle üzerine çullandıkları önce iki dünya savaşı ile Katolik Kutsal Roma Germen'i ve medeniyetler beşiği Ortadoğu'daki Osmanlı'yı yıkmaktı. Bugünlerde de "Büyük Ortadoğu Projesi" ile de bu bölgede yarım kalan hesabı kapatma peşindedir. Bunun adını da kendi icat ettikleri ve geliştirdikleri Radikal İslam'ı bahane ederek, uygarlığın barbarlığa karşı savaşı dediler. 1800'lerden günümüze kadar kesintisiz devam eden tek sistem tek küresel imparatorluk Liberal Kapitalizmdir.

Bu küresel kapitalist imparatorluğun geleceği nedir, ne olacak sorusu ortadadır. Her ne kadar başta ABD’li bazı düşünürler, 1991’lerden başlayıp, özellikle 11 Eylül 2001 New York’taki ikiz kulelerin yıkılması ve Pentagon’a yapılan saldırılar ve arkasından 2008’de büyük dünya finans-ekonomik krizini yaşayınca “Tarihin Sonu” gibi kitaplar yazdılar ise de, bugün bu durumu tekrar değiştirme çabasındalar. Bugün gelinen yeni durum ise, kargaşadan beslenen belirli merkezlerce hala dile getirilen, Tek Dünya Devleti projesidir. Y. N. Harari bunu “*Yeni Küresel İmparatorluğun, tüm dünya üzerinde egemenlik kurma öngörüsü her an hayata geçebilir. 2013 itibariyle dünya hala siyasi olarak parçalanmış durumda ve devletler hızla bağımsızlıklarını kaybediyor. Bu devletlerden hiç biri bağımsız ekonomi politikaları yürütebilecek, istediği zaman savaş ilan edebilecek, hatta iç meselelerini kendi uygun gördüğü gibi yönetebilecek durumda değil. Devletler giderek küresel piyasa mekanizmalarına, küresel şirketlerin ve STK’ların müdahalelerine ve küresel kamuoyunun ve uluslararası yargı sisteminin gözetimine açık hale geliyor.*” şeklinde belirtiyor (Sapiens, s.209-210). Bu durumu, Prof. Dr. Nadim Macit de “*Yeni Dünya Düzeni*” projesinin “*Kapitalist Emperyalizm giderek daha çok Judeo-Hristiyanlık sentezine bürünerek dünyanın her tarafında tanımlanmamış bir ırkçılıkla birlikte yürümektedir. Judeo-Hristiyanlığın gelecek tasarısını ekonomik ve politik çıkarının aracı yapan güç iki yönlü strateji izlemektedir. Judeo-Hristiyanlık bir taraftan çoğulculuk, Pazar ekonomisi demokrasi yanlısı bir söylemle, küreselleşme ideolojisini, diğer taraftan ise kapitalist kültürel mantığın bütün araçlarıyla bütünleşen dini akım, bütün dini metinleri stratejik amaçlarla okumakta ve bunu dünyanın yeniden biçimlendirilmesi için kullanmaktadır.*” şeklinde belirtmektedir.

Oysa bu güne kadar dünyaya hükmeden ve örnek demokrasi modeli olarak gösterilen Amerika’nın geleceği tartışılırken hala Y. N. Harari gibilerde bu tür düşüncelerin mevcudiyeti de doğrusu şaşırtıcıdır. Bu durum Türkiye açısından da büyük bir öneme sahiptir. Çünkü Türkiye’de, karma ekonomik model ve anayasasında yer alan “Sosyal Devlet” anlayışı ile 1980 yılına kadar gelir. Ancak 1980 yılından itibaren ABD yörüngesine girer ve liberal serbest piyasa ekonomisi uygulaması benimsetilir. Buna rağmen hala anayasasında “sosyal devlet” ifadesi de yer almaya devam eder. Türkiye şu an “Büyük Ortadoğu Projesinin” kıskacında tam bir kargaşa ve kavşak noktasındadır. Bu nedenle, dünyadaki bu gelişmeleri dikkate

alarak her ülke kendi şartlarına göre uygun bir model arayışı içindedir. Türkiye'nin de başkalarının değerlerini benimseme yerine kendine uygun, özgün bir modeli ortaya koyması gerekir. Bugün İkinci Dünya Savaşı sonrası ABD, Milliyetçi Çin yerine Komünist Çin'i Mao'yu destekleyerek dünyanın en güçlü ekonomisi haline getirilen komünist Çin yöneticilerinin "halk için sosyalizm, iş adamları için de kapitalizm" sözünden iki modeli birlikte benimsediği anlaşılmaktadır. Kapitalist ve Sosyalist sistemin her ikisinin de çifte olumsuzluğu çok yakında Çin'i de çok olumsuz etkileyeceği kanaatindeyim. Almanya ve Japonya ise, İkinci Dünya Savaşı sonrası ABD'nin kontrolünde her iki ülkeyi de zorlamasına rağmen bu iki ülke bugün kendi özgün düzenlerine tekrar dönmeyi ve büyük güç olmayı başarmışlardır. Darısı Türkiye'nin başına temennisinin başında, bütün sıkıntılarına rağmen, tarih ve coğrafya yanındadır. Türkiye'nin en son Batı'ya karşı kazandığı örtülü 15 Temmuz darbesini de aşarak, yeniden bölgesinde tarih şuuru ve gelecek tasavvuru ile önlenemeyen bir yükselişin arifesinde olduğu müjdesini bu gördüklerim ve yaşadıklarım karşısında verebilirim. Çünkü Türkler, tarih boyu tüm medeniyet eşiklerini aşarak, hatta 1950'den sonra son kez içine girdiği, tüm kurumlarında yer aldığı Batı Medeniyeti eşiğini de aşacağını göreceğimize inanıyorum. Bunalan Asya birini bekliyor.

"gözü olana gün ışıyor."

ANILAR

Prof. Dr. Ahmet Mucip Gökçen'den

Değerli Dostum Prof. Dr. Ömer Aksu

1963, İskenderun Lisesi'ni bitirip İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ne kaydolduğumuz yıl. İstanbul'a ilk defa gelmiş bir kişi olarak, bir taraftan kalmak için yurt sorunun çözmeye çalışırken diğer taraftan da İktisat Fakültesi birinci sınıf öğrencilerinin ders gördüğü şimdiki numarası ile 1 nolu büyük Anfide ders takip edebilmek için sabahın erken saatlerinde Fakülteye gelerek yer bulmamız gerekiyordu. Söz konusu anfi oldukça büyük olmasına rağmen Fakülteye alınan bütün birinci sınıf öğrencileri aynı anfi ders gördüklerinden, yer bulmak bir meseleydi. Biz, İskenderun Lisesinden gelen birkaç arkadaş, birazda Adanalı öğrenci grubuyla temas kurarak, yer ayırma yoluyla sorun çözmeye çalışıyorduk. Ömer'le ilk temasımız bu kalabalık ortam içinde olmuştu.

Öğretimimiz boyunca aynı sınıflarda okuduk, zaman zaman birlikte hareket ediyorduk, ama son sınıfa doğru yaklaşınca, gerek okul içinde ve gerekse okul dışında, savunduğumuz ve inandığımız fikirler gereği daha çok birlikte hareket etmekteydik. O dönemlerde üniversite çevresinde ülke sorunlarıyla ilgili sok sayıda konferanslar ve bilimsel toplantılar, zannedersen daha çok yapılmaktaydı. Ömer genellikle, daha dinamik, daha cesur, daha atılgan bir yapıya sahip olduğu için tartışmalarda daha etkin olurdu. Konuşması ve ele aldığı konuyu savunması daha sonuç alıcı bir süreç gösterirdi. Özellikle ülke sorunlarının savunmasında, milli hassasiyetlerde tavizsiz bir savunma yapardı.

Fakülteyi bitirme aşamasında arkadaşlar arasında iş bulma ve iş tercihi konuları konuşulurken üniversite tercihi hepimize cazip gelirdi. Ben arkadaşlar arasında en hızlı bir şekilde askere girme kararı vererek mezuniyet çıktısını alır almaz Mart 1968 döneminde askerliğe başvurduğum ve yedek subay olarak 2 sene askerlik yaptıktan sonra terhis oldum. Askerlik dönüşü DPT sınavını kazanarak Ankara'da işe başlamıştım. Biraz önce de söylediğim gibi, Ömer dâhil bir kısım arkadaşlar İstanbul Üniversitesi veya başka bir üniversitede kendilerine yer bulabilmişlerdi. Nitekim ben

de ilk fırsatta İ.Ü. İktisat Fakültesinin açmış olduğu asistanlık sınavına girerek Üniversiteye iktisap ettim.

Ömer'in Fakültede çalışmaya başladığı sosyal siyaset kürsüsünde ve daha sonra isim değişikliğiyle kurulan Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümünde gerçekten kendi sahalarında döneminin en iyi öğretim üyeleri ile çalışma imkânına sahip olmuştur. Prof. Dr. Orhan Tuna, Prof. Dr. Sabahattin Zaim, Prof. Dr. Metin Kutal, Prof. Dr. Turan Yazgan, Prof. Dr. Nevzat Yalçıntaş, Prof. Dr. Nusret Ekin, Prof. Dr. Toker Dereli hocalarımız Türkiye'de Sosyal Siyaset ve Sosyal politika alanlarında hizmetleri ve katkıları oldukça yüksektir. Alman hocalarla birlikte bu hocalarımız, teorik gelişmeler yanında idari ve hukuksal sistemin kurulmasında büyük rolleri olmuştur. Böyle bir eğitim grubuyla birlikte çalışmak her öğretim üyesi için bulunmaz bir fırsattır. Değerli Ömer arkadaşım bu imkânları çok kullanmış, iyi yetişmiş bir akademisyen olmuştur. Meslek hayatı boyunca sadece Türkiye'de aldığı eğitim ile yetinmemiş uzun dönem, önce Almanya'da daha sonra ABD'de bulunmuş ve oralardaki eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetlerine katılmıştır. Bildiğim kadarıyla gerek Almanya'da, gerek ABD de birkaç farklı dönemlerde bulunmuştur. Bu yurt dışı çalışmaları değerli dostumuza bilimsel olarak çok şey kattığı kesindir. Nitekim bu durum, toplantılarımızda yaptığı derin analiz ve yorumlarında hemen fark edilmektedir.

Prof. Dr. Turan Yazgan hoca'nın kurmuş olduğu "Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı" tarafından yapılan çalışmaları burada anmakta yarar vardır. Türk devlet ve toplulukları üzerine, kültür, dil, nüfus, tarih, sosyal hayat ve sosyal politikalar ile ekonomik politikalar ve benzeri politikalar üzerine yapılan çalışmalar, Türkiye ile Orta Asya Türk Devletlerinin yakınlaşmasında ve dünya kamuoyunu ilgilendiren konular üzerinde benzer düşünce birliğinin sağlanması gereği üzerinde ileri fikirlerin ortaya çıkmasına hizmet etmektedir. Ülkü ve amaç birliği sağlanması ile ilgili yapılan çok sayıda kıymetli araştırma ve çalışmalar akademik boşluğu doldurucu düzeydedir.

Prof. Dr. Ömer Aksu, sosyal politikalar yanında bu politikaların dış politikayla ilişkileri üzerinde önemsenecek çok değerli yorumlarda bulunmaktadır. Gerek Almanya'da ve gerek Amerika Birleşik Devletlerinde konuyla ilgili yaptığı çalışmalar ve temasların Türkiye Politikalarına etkileri üye-

rine yaptığı açıklamalar, yorumlar önemsenmesi gereken çalışmalardır. Çeşitli toplantılarda ve farklı ortamlarda benzer çalışmalar ve açıklamalar oldukça ilgi çekicidir.

On Beş yılı aşkın bir süreden bu yan “Ataköy Grubu” ismi altında, aylık yemekli ve Ülke sorunlarının tartışıldığı toplantılarımız devam etmektedir. BU toplantılarımızda 10 ile 15 değerli arkadaşın bir araya gelerek Türkiye'nin çeşitli sorunlarının tartışması yapılmaktadır. Çok farklı fikirlerin tartışıldığı bu toplantılar hepimiz için ilgi çekici ve öğretici olmaktadır. Değerli dostumuz Prof. Dr. Ömer Aksu, bu toplantılarda biraz daha uzun konuşmayı tercih ederek hepimizin ilgisini çeken, çoğu zaman da bilmediğimiz konu ve ilişkiler oldukça detaylı bir biçimde ortaya koymaktadır.

Değerli dostum Prof. Dr. Ömer Aksu'ya bundan sonraki hayatında da kızlarıyla birlikte sağlık, dirlik ve başarılar diliyorum.

Prof. Dr. Ahmet Mucip GÖKÇE

Prof. Dr. Metin Kutal'dan

Değerli Meslektaşım Prof. Dr. Ömer Alpaslan Aksu İle İlgili Bazı Anılar

1960'lı yıllar Türkiye'nin siyasal hayatında olduğu kadar ekonomik ve sosyal durumunda da önemli değişmelerin yaşandığı bir dönem olmuştur. Cumhuriyet rejiminin ilk askeri müdahalesi 27 Mayıs 1960'ta gerçekleşmiş, sosyal haklarla donatılmış yeni hakların yer aldığı 1961 anayasası halk oylamasıyla kabul edilmiştir. Buna karşılık aynı darbe döneminde siyasal amaçlı idamlar, bir kısım ünlü akademisyenler üniversitelerden uzaklaştırılması aynı yıllarda yaşanmıştır.

Olumlu ve olumsuz yönleriyle artık tarihe mal olmuş 27 Mayıs 1960 darbesinin bizce en tartışmalı yönü sonraki yıllarda birçok askeri müdahalenin yolunu açmasıdır.

Nitekim İsmet İnönü gibi Cumhuriyetin kurucu kadrosunda önemli görev ve sorumluluklar üstlenmiş olan tarihi bir kişiliğin Başbakanlığı döneminde, 27 Mayıs'tan hemen sonra, iki askeri darbe girişimi daha yapılmıştır.

Bu darbelerin yapıldığı yıllarda Kara Harp Okulunda öğrenci olan Ömer Alpaslan Aksu, diğer öğrenciler gibi, okuldan uzaklaştırılmıştır. Ancak bu öğrencilerin yükseköğrenimlerine devam edebilmeleri için çeşitli üniversitelere kayıt yaptırabilmeleri sağlanmıştır. Böylece bizler, Alpaslan Aksu'yu İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde öğrenci olarak tanıdık. Alpaslan Aksu'yu İktisat Fakültesindeki öğreniminin özellikle son 2 yılında Sosyal Siyaset Bölümündeki bizim derslerimizde daha yakından tanıma fırsatımız oldu. Bu öğrenci hem çalışkan, hem muhakeme gücü yüksek bir kişiliğe sahipti. Nitekim fakülteyi sene kaybetmeden bitirdi.

1961 anayasası ile başlayan planlı kalkınmanın resmi kurumu olan Devlet Planlama Teşkilatı o yıllarda henüz kurulmuştu. Bu kurum geniş yetkilerle donatılmıştı ve üstün nitelikli elemanları istihdam ediyordu. Çok geçmeden Ömer Alpaslan'ın Devlet Planlama Teşkilatı'nın sınavlarını başarıyla vererek burada çalışmaya başladığını öğrendik. Bu durum hepimizi çok mutlu etmişti.

DPT, beş yıllık kalkınma planlarını ve yıllık programları hazırlarken, doğal olarak, üniversitelerden yararlanıyordu. Örneğin Süleyman Demi-

rel'in başbakanlığı döneminde Sosyal Planlama Daire Başkanlığına henüz doçent olmuş genç bir bilim adamı olan yakın arkadaşımız Doçent Doktor Nevzat Yalçıntaş'ı atamıştı. Ayrıca DPT değişik üniversitelerdeki akademisyenlerden uzman olarak yararlanıyordu.

60'lı yılların sonlarında DPT, İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Sosyal Siyaset Kürsüsüne bir araştırma vermişti. Araştırmanın konusu 1963'te başlayan toplu pazarlık düzeninin ulusal ekonomi üzerindeki etkileri idi. Bu araştırma kapsamında kürsü başkanımız Prof. Dr. Orhan Tuna sık sık Ankara'ya gidiyor ve DPT uzmanlarıyla toplantılar yapıyordu. Rahmetli hocamız Ankara dönüşlerinde Ömer Alpaslan Aksu'nun Planlamadaki çalışmalarından övgü ile söz ediyordu.

Çok geçmeden Aksu, DPT'den ayrılarak akademik kariyeri seçti ve bizim kürsümüze katıldı. Artık o hem yeniden öğrencimiz, hem de meslektaşımız olmuştu.

Ömer Aksu, başarılı çalışmalarına üniversitede de devam etti. 1973'te "gelir dağılımı ve fiyat istikrarı açısından prodüktiviteye dayalı ücret politikaları" başlıklı tezi ile iktisat doktoru; 1979'da "gelir ve servet politikaları" konulu tezi ile doçentlik sınavının tüm aşamalarını tamamlayarak doçent oldu.

80'li yıllarda Aksu, bir yandan profesörlüğe yükselmek için gerekli bilimsel çalışma ve yayınları yaparken, diğer yandan TC-Avrupa ekonomik topluluğu arasındaki ilişkilerde önemli bir role sahip İktisadi Kalkınma Vakfı'nda başkan yardımcılığı görevini üstlendi. Bu dönemde Aksu'nun İKV yayın organlarında makaleleri yayımlandı.

Ömer Alpaslan Aksu, emekliye ayrılmadan önce 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi yasa tasarısı üzerinde İstanbul Üniversitesinde yapılan bilimsel bir toplantıya başkanlık yaptı ve bu tasarıya önemli katkılar sağladı.

Aksu ile akademik yaşantımız boyunca birçok seminerde beraber olduk. Şimdi bizler gibi O da emeklilik yıllarını yaşıyor. Kendisine en samimi duygularla sağlıklı uzun bir ve mutluluklar dilerim.

Ataşehir, Aralık 2017

Prof. Dr. Metin KUTAL

Prof. Dr. Toker Dereli'den

Bölüm Arkadaşım Prof. Dr. Ömer Alparslan Aksu Hakkında

Ömer Alparslan Aksu 1944 yılında Kırıkkale'de doğmuş, 1961-1962 yıllarında eğitim gördüğü Ankara'daki Kara Harp Okulundan ayrılmış, öğrenimine İÜ İktisat Fakültesi'nde devam ederek bu Fakülte'den 1967 yılında mezun olmuştur. Ben kendisini yakından tanımak olanağını İÜ İktisat Fakültesi'nin Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü'nde asistan olarak çalıştığı 1970'li yıllarda ve sonrasında elde ettim.

Bir dost ve meslektaş olarak Ömer Hoca'nın en belirgin özellikleri arasında 'dürüstlük', 'mertlik' ve sahip olduğu kuvvetli 'vefa duygusu'nu sayabilirim. Bunlarda hem kişiliğinin, hem de askerlik eğitiminin ona verdiği disiplin ve düzen anlayışının etkili olduğunu sanıyorum. Bölümde özel araştırma ve ilgi alanlarımız temelde biraz farklı olmakla beraber, 'işçilerin yönetime katılması sistemleri', 'sendikacılık' ve 'işçi elinde varlık oluşturma' (ESOP) gibi uygulamalarda ilgi alanlarımız örtüşüyordu. Çalışmalarına ben en fazla bu alanlarda, Almanya'da ve ABD'de katıldığı araştırma ve inceleme programlarını desteklemek amacıyla dâhil oldum. Kendisiyle ve değerli eşiyile yıllar içinde Bölüm'de süregelen ortak çalışmalarımız dışında, özellikle de beş yıl kadar çalıştığım Temple Üniversitesi'nin bulunduğu Pennsylvania'ya yakın bir komşu eyaletteki çalışma ve yaşantısı sırasında benim ve ailemin yakın ilişkilerimiz oldu. Ömer Hoca ve eşi birkaç kez Philadelphia'daki evimizi ziyaret ettiler; aynı şekilde biz de birkaç kez onların misafiri olduk. Ömer Aksu benim özelliklerimin ve ilgi alanlarımın ABD'de yerleşip çalışmalarımı orada sürdürmeye uygun olduğunu, kendisinin ise daha çok Türkiye'nin politik ortamında çalışmaya eğilimli olduğunu ima ederdi. Fiili gelişmeler ise her ikimiz için de bu yönlerde gerçekleşmedi. Böyle olması belki her ikimiz için de hayırlı olmuştur. Ama Ömer Aksu'nun stratejik konularda Türk siyasi hayatına ilgisi ve bu konulardaki bilgisi bizlere göre daima daha canlı olmuştur.

Ömer Aksu'yla ilişkilerimiz bazı ortak dostumuz olan üçüncü kişiler aracılığıyla da ayrıca pekişmiş ve güçlenmiştir. Bunlar arasında Türk İş'in kuruluşunda çalışmış ünlü bir sendika başkanı olan Leon Schacter'i ve Prof. Dr. Vedat Sezer'i zikredebilirim. Leon Schacter'i ben daha önceleri 1970'li yıllarda tanıdım. Vedat Sezer ise Hacettepe Üniversitesi Tıp Fa-

kültesinden gelen değerli bir öğretim üyesiydi ve birkaç yıldır Philadelphia 'daki bir hastanede çalışmaktaydı. Dr. Vedat Sezer ABD'de ailemden uzakta yalnız kaldığım aylarda bana çok yakın dostluk ve ilgi göstermiş bir kişidir. Kendisiyle tanışmamı geniş ölçüde Ömer Aksu'ya borçluyum.

Bildiğim kadarıyla Bölüm başkanlarımız Prof. Dr. Orhan Tuna ve Prof. Dr. Sabahaddin Zaim Ömer Aksu'yu çok severlerdi. Ömer Aksu ile bir başka anım da Fındıkzade'de Vatan caddesine yakın bir yerde 1990'lı yıllarda bir İngiliz Kurumu ile işbirliği yaparak faaliyette bulunan eski adıyla Gazetecilik Okulu'nda 1993-1994'de, sanırım Biltek adındaki yükseköğretim kurumunda iki yıl süreyle ders verdiğim dönemle ilgilidir. Bölümümüzün öğretim üyelerinden Prof.Dr. Nur Serter de aynı okulda benim gibi ders vermekteydi. Bildiğim kadarıyla Ömer Hoca bu okulun kurucu veya yöneticilerinden biriydi. Kendisi bana bu okulda İşletme Yönetimi ve Organizasyon dersi vermeme teklif ettiğinde o tarihte ders yükümün yoğunluğu nedeniyle bu ricasını kabul etmekte zorlanmıştım. Ancak bu okul yaşamımın önemli bir kısmını geçirdiğim üst sokaktaki annemin evine çok yakındı. Ömer Aksu eğer teklifini kabul edersem annemi daha sık ziyaret edebileceğimi söyledi. Bu durum teklifin cazibeseini arttırdı. Bu sayede isteğini kabul ederek iki yıl boyunca en azından öğle tatillerini annemin evinde, onun yanında geçirmek olanağına kavuştum. Öğle tatillerinde annemde yemek yiyor, sonra uzanıp yarım saat kadar uyuyup dinlenmek olanağına kavuşuyordum; bu sırada annem gelip üşümemem için açılan üstümü örtüyordu. Prof. Dr. Ömer Aksu bu sayede hem okula ilişkin bir ihtiyacı karşılamış oldu, hem de insani bir işlevi yerine getirdi. Nitekim annem iki yıl sonra 1996'da bu evde vefat edince Ömer'in sağladığı olanağın benim için taşıdığı anı değeri daha da artmış oldu. Onun sayesinde annemi son zamanlarında daha sık görme mutluluğuna erişmiş oldum.

Prof. Dr. Ömer Aksu için bu armağan kitabına gönderdiğim makale Ömer'in ilgi ve uzmanlık alanına doğrudan girmiyor. Gerçekte 'toplu pazarlıkta müzakere taktik ve becerileri' çok yönlü bir konu olmasına karşın Türkçe ders kaynaklarımızda sık işlenen bir konu değildir. Bu yönüyle makale bir alan araştırmasına dayanmasa da sunduğu açıklamalar öğrencilerimiz ve ilgilenenler için yararlı bir kaynak oluşturabilir görüşümdedir.

Prof. Dr. Ömer Alparslan Aksu değerli bir bilim insanı olması yanı sıra aynı zamanda iyi bir aile babası olmayı başaran bir kişiydi. Alanımıza ve

Bölümümüze yaptığı katkılardan dolayı Ömer hocamıza teşekkür eder, bundan sonraki emeklilik yaşantısında sağlık ve mutluluklar dilerim.

Prof. Dr. Toker DERELİ

Yrd. Doç. Dr. Başak Işıl Çetin'den**Prof. Dr. Ömer Alparslan Aksu Hocama**

Sayın Hocamız Prof. Dr. Ömer Alparslan Aksu ile Çalışma Ekonomisi Anabilim Dalı'nda birlikte çalışmaya başlamamız 2005 yılına dayanmaktadır. Yaklaşık on yıl kadar Meltem Hoca ile birlikte Ömer Hoca'nın lisans, yüksek lisans ve doktora derslerine iştirak ettik. Normalde sık görmeye alışık olmadığımız bu uygulama bir taraftan bizi öğrencilerle iletişim halinde tutarken, diğer taraftan da öğrencilerin hoşuna gidiyor ve derslerde daha aktif olmalarına vesile oluyordu. Ömer Hoca derslerinde zaman zaman kürsüyü bizlere bırakıyor, kendisi ise öğrenci sıralarına geçerek anlattıklarımızı inceden inceye dinliyordu. Bugünün penceresinden baktığımda, derse birlikte girme uygulamasının öğrenciler ile olan iletişimimize nasıl yansıdığını daha iyi anlayabiliyorum. Bu derslerden birinde yaşadığımız bir hatıramızı paylaşmak istiyorum.

Çalışma ekonomisi lisans dersinde Ömer Hoca yine kürsüyü bize bırakıp öğrenci sıralarına oturmuştu. Yanlış hatırlamıyorsam, o derste konumuz endüstriyel demokrasiydi. Hoca ders esnasında bir yerde sözümüzü keserek, "Başak söyle bakalım, neden herkesin bir oy hakkı var?" diye sordu. Ömer Hoca zaman zaman böyle müdahalelerde bulunurdu, bu duruma alıştık. Ancak bu sefer bir an duraksadım, zira bu soru biraz ilginç bir soruydu. Bir taraftan çok temel ve aksi pek tahayyül edilemeyecek bu soruya nasıl bir cevap verilmeli diye düşünürken, diğer taraftan da öğrencilerin meraklı bakışlarını takip ediyordum. Zorlandığımı hissettiğim o kısa süre zarfında "birey" kelimesi birkaç kez zihnimde tekrarlandı. Birey, birey, birey... Tekrar eden bu kelime daha önce düşünmediğim bir başka anlamıyla zihnimde canlandı ve en kestirme cevabı bulmuş olmanın rahatlığıyla; "çünkü her birey 'bir' 'rey'dir" deyiverdim. Sınıfta "rey"nin anlamını bilen öğrencilerle birlikte Ömer Hoca'nın da yüzünde çok hoş bir tebessüm oluştuğunu hatırlıyorum.

Unutamadığım hatıralarımdan biri de, tez konusu seçim sürecimde yaşadıklarımızdır. Doktora tez danışmanım olan Ömer Hoca, gelir ve servet konuları üzerine çalışmış bir akademisyen olarak bölümümüzün ve genel itibarıyla akademinin o dönemdeki açığının gelir dağılımı konusu olduğunu tespit etmiş ve doktora tez çalışmamın gelir dağılımı üzerine olması için yönlendirmede bulunmuştu. Ancak gelir dağılımı konusunda tekrar-

dan kaçınarak yeni bir bakış açısı ortaya koymak ya da mevcut bir model üzerinden alana bir yenilik getirmek oldukça çetin bir işti. Ömer Hoca'ya bir buçuk yıl boyunca gelir dağılımından daha fazla ilgi duyduğum çok sayıda farklı konu önerisi ilettim. Hiçbirini kabul etmedi ve "Başak, seni denize attım, arkandan gemileri yaktım, yüzerek çıkacaksın, başka yolu yok" dedi. Gelir dağılımı konusunda yenilik ortaya koyma yönündeki araştırmalarım ve gayretim birkaç kez tez başlığımın değişmesine ve tez sürecimin uzamasına sebep olduysa da, nihayetinde içimize oldukça sinen ve çalışma alanımızda ihtiyaç duyulan bir tez ortaya çıktı. Bu tez çalışmamız ile her bir gelir türünün gelir eşitsizliğini ne ölçüde etkilediğini ve gelir türü düzeyinde GINI katsayılarını tespit edebildik. Bugün derslerimde ve muhtelif toplantılarda tez çalışmamın bereketli sonuçlarını paylaşırken, iyi ki Ömer Hoca beni denize atmış ve arkandan gemileri yakmış diyebiliyorum ve kendisine bu konuda teşekkürü bir borç biliyorum.

Ömer Hoca'nın içinde kendi ismi geçen "cömertlik" yönünü ise bir tek olay üzerinden aktarmak isterim. Hocamız çok sevdiği kız kardeşi Hatice Hanım'a rica edip içinde aşure de bulunan zengin bir sofraya hazırlatmış, kendisi ise özel olarak Buhara pilavı pişirtip seminer salonuna getirtmiş ve bize sürpriz yaparak adımıza bir doktora mezuniyet ikramı vermiştir. Kendisine "nasılsınız" diye sorulduğunda, "göründüğümde daha iyiyim" diye cevap veren Hocamıza bizlere sarf ettiği emeği ve özeni için teşekkür ediyor, ömür boyu iyilik ve sağlık diliyorum.

Yrd. Doç. Dr. Başak Işıl ÇETİN

Yrd. Doç. Dr. Mustafa Turhan'dan

Ömer Hocamdan İlk Öğrendiğim...

1980 İhtilali olduğunda Devlet Planlama Teşkilatı'nda İktisadi Planlama Dairesinde Uzman Yardımcısı olarak çalışıyordum. O zamanlar DPT, Ankara'nın birçok yerinde binada hizmet veriyordu. Ama esas bina Müsteşarlık Makamının olduğu Başbakanlık eski binasının uzantısındaki kısımda idi. Vekâletler Caddesindeki Yargıtay Ek Bina'sı karşısındaki Başbakanlık Binasının o kısmında Müsteşarlık bulunduğu ile Genel Sekreterlik ve İktisadi Planlama Başkanlığı Makamı vardı.

Ben de imtihanı kazanıp da uzman yardımcısı olarak çalışmaya başladığımda "İktisadi Sektörler Daire Başkanlığı" da bu binada hizmet veriyordu. O zamanda DPT'nin bazı bölümleri ve başkanlıkları Olgunlar Caddesi, Meşrutiyet caddesi, Necatibey caddesi ve Gazi Mustafa Kemal Bulvarı üzerinde bulunan binalarda idi. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Plan çalışmaları başlayınca DPT Merkez Binasında İktisadi Sektörler Dairesinden bir kaç arkadaşla Olgunlar Caddesindeki Uzun Vadeli Planlar Dairesinde geçici olarak görevlendirildik.

DPT'nin yeni uzman yardımcıları olarak bizden önce giren uzman yardımcısı arkadaşlarla olsun, uzman büyüklerimizle olsun iyi ilişkiler kurup bir şeyler öğrenmenin heyecanını taşıyorduk. O sıralar Ömer Alparslan Aksu, hocam da Müsteşar müşaviri idi.

Bir öğle arası Ömer hocamızla İstanbul Üniversitesinden tanışan bir kaç uzman yardımcısı arkadaşla beraber Mülkiyeliler Birliği Lokalinin yanındaki bir pideciye gittik. Hocamızın sohbeti orada yediğimiz Karadeniz Pidesinin lezzeti çok daha lezzetli ve güzel gelmişti bana, kısacası mest olmuştuk.

Bir ara Ömer Hocam sordu.

- Baba romanını okudunuz mu? Hani meşhur filmi olan. Mario Puzo'nun.

Bir arkadaşımız okumuştü. Ama diğer arkadaşlarımız ve ben okumamıştık.

- Hocam okumadık ama filmini gördük. Dedik. Bunun üzerine Ömer

Hocam,

- Sizden rica ediyorum hepinizden yeniden okur musunuz? Bir hafta sonra yine burada pide yer konuşuruz, pideler de benden, ama gelirken kitaplarınızı da getirin.

Dedi.

Ömer hocam o günlerde paraya çok önem vermezdi, özet deyimle yedirmeyi içirmeye severdi. Sanırım şimdi de öyledir. Tabii **“tamam”** dedik ve karşıdaki kitapçılardan Baba romanını aldık. Bir hafta sonra aynı yerde bulduğumuzda hocam sırayla genç uzman yardımcısı olan bizlere sordu.

- Okudunuz mu? Verin bakalım kitapları.

Deyip kitapları eline aldı çevirdi kitapların içine baktı ve ikinci soruyu sordu.

- Ne anladınız üçüncü sayfadan, beşinci sayfadan, onuncu sayfadan.

Biz kitabın genel anlatımı ana fikrini söyledik. Hocam dedi ki,

- Gidin bunu yeniden okuyun,

- Tamam hocam Dedik

Neyse sohbet falan ayrıldık işimizin başına döndük. Tabii bu arada yolda giderken Ömer hocanın neden bize ikinci defa okuttuğunu üzerinde konuştuk ama bir mana da veremedik. Bir hafta sonra tekrar pidede oturduğumuzda hocam tekrar kitapları aldı ve içlerine bakıp **“okumadınız”** dedi ve kitapları bize uzattı.

-Valla hocam okuduk, hatta abilerimiz ile de ana fikri tartıştık.

Dedikse de hocam yeniden okumamızda ısrar etti. Haftaya buluşma olmayacağını söyledi, İstanbul’a gidecekmiş on beş gün sonrasına anlaştık.

Buluşma yeri de yine öğle vakti ve aynı yer olsun diye kararlaştırdık. Ömer hocamın galiba işi çıkmıştı bir arkadaşımıza 25 gün sonrasının tarihi bildirdi. Neyse vakti geldiğinde hocamla sohbet falan derken hocam demez mi?

- Şu okuduğunuz kitapları bir göreyim, bakalım okudunuz mu?

Deyince pidenin üzerine içilen çay'dan değil de hocamın kitapların içine bakarken bize göz ucuyla bakmasından terden su olduk.

Ben de diğer üç arkadaşımızda üç defa okuduk ama ne yapsak hoca okumadınız diyor. Yeminler sözler hocamızı hiç etkilemiyordu. Artık Ömer Hoca ile buluşmayalım diye düşünmeye başladık ama ben bunun altında bir şey vardır mutlaka, hoca bir şeyi anlatmaya çalışıyor, bir şeyi bulmamızı istiyor diye ısrarla buluşalım bakalım nedir hocanın demek istediği diyerek arkadaşları ikna ediyordum.

Ömer Hocamızın Baba'sı yüzünden yediğimiz fırça kendi babamızdan yediğimizden daha fazla idi. Hocam bize kızmıyordu bağırıyordu ama onun o manalı bakışı ile **"okumadınız yeniden okuyun"** demesi gerçek hayattaki baba fırçasından daha tesir ediyordu. Ama yapacak da bir şey yoktu.

Hocam baktı ki, bunlar ne yapmak istediğimi anlamayacak bu sefer kendi anlatmaya başladı. Birimizin kitabını aldı açtı birinci sayfayı dedi ki,

- Bu sayfadan bir ders veya bir anlam çıkarmadınız mı?

Sonra bize baktı ve dedi ki okusaydınız burada ders alacağınız anlam çıkaracağınız cümlelerin altını çizerdiniz.

Sonra çevirdi diğer sayfaları dedi ki,

-Bakın burada da bir şey yok bir çizgi bir not yok. Hiç bir sayfada hiç bir yerde ne bir çizgi ne de bir not var. Kitap okumak demek her bir cümlede her bir sayfada anlatılanlardan anlam çıkarmak, ders almak demektir. Bu sebeple de okuduğunuz kitabın cümlelerinin altını çizin, kenarlarına not alın. Bunu yapmazsanız o kitabı okumuş sayılmazsınız

Dedi ve ilave etti,

- Tekrar buna göre okuyun bakalım neler bulacaksınız.

Gerçekten de öyle okuduğumuzda daha ilk sayfalarda çok şey bulmuştuk. İnsanlar arasında birlikteliğin nasıl kurulacağını, güven duygusunun nasıl oluşturulacağını gördük. Birine saygı duymanın erdemini öğrendik. Saygının insanı nasıl yücelttiğini ve karşınızdaki insana nasıl katkı sağlayacağını düşünmeye başladık. Bilgi ve tecrübenin kıymetini bildik.

Sevmenin hazını hissettik. Yerli yersiz öfkenin nelere sebep olduğunu ve insanı nasıl güç durumlarda bıraktığını, birine gözdağı vermenin korkutmaya gitmenin bedelini anladık, bazen hataları affetmenin ve hoşgörölü olmanın getirisini düşündük.

Değerli hocam bir kitabın nasıl okunacağını göstererek her bir olaydan ve her bir anlatımdan alacağımız dersler olduğunu ve bunların da kayıt altına alınarak unutulmayacağını, bize bir kitabı en az üç kez sabırla ve mütevazı bir ilgi ile öğretmiş oldu.

DPT'nin yeni uzman yardımcısı olarak aldığım bu dersi hiç unutamadım. Bir kitabın okunmasında olayların, anlatılanların ve kişiliklerin altının çizilmesinin ne kadar önemli olduğunu daima hatırladım.

Kamu sektöründe genel müdürlük müsteşarlık yaptığım yerlerde olsun, özel sektörde yönetim kurulu üyeliği yaptığım yerlerde olsun daima beraber çalıştığım arkadaşlarıma Ömer Hocamdan öğrendiğim kitap okuma onun her bir sayfasından ders çıkarmayı anlattım. Şimdi de Okan Üniversitesinde lisans ve yüksek lisans öğrencilerime anlatıyorum.

Değerli hocam Prof. Dr. Ömer Alparıslan Aksu'ya sağlık ve mutluluk diliyorum. Hocam hep bize ders verin.

Dr. Mustafa TURHAN,

Ocak 2018

Okan Üniversitesi,

İşletme ve Yönetim Fakültesi, Uluslararası Ticaret Bölümü

Tuzla - İSTANBUL